

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Dětští vojáci v procesu postkonfliktní rekonstrukce

Eva Jiranová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy - britská a americká studia

Bakalářská práce

Dětsí vojáci v procesu postkonfliktní rekonstrukce

Eva Jiranová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Šárka Cabadová WAISOVÁ, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování

Touto cestou bych velmi ráda poděkovala své vedoucí práce doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, Ph.D. za její cenné rady, trpělivost a profesionální přístup při vedení této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Právní rámec pro ochranu dětských vojáků	5
2.1. Mezinárodní pojetí dětského vojáka	5
3. Organizace OSN, UNICEF, Child Soldiers International a jiné	12
3.1. Národní a mezinárodní přístup k otázce rekrutování dětských vojáků	12
3.2. Organizace podílející se na ochraně dětských práv	13
3.2.1. OSN.....	14
3. 2. 2. UNICEF	16
3.2.3. Child Soldiers International	18
3. 2. 4. Nutná spolupráce.....	19
4. DDR dětských vojáků	21
4.1. Co jsou to DDR programy	21
4.2. Komu slouží	21
4.3. Dvě časové roviny DDR	22
4.4. Kritéria před DDR.....	24
4.5. Fáze DDR.....	25
4. 5. 1. Odzbrojení.....	26
4. 5. 1. 1. Kde probíhá odzbrojování.....	26
4. 5. 1. 2. Evidence zbraní.....	27
4. 5. 1. 3. Neúplné odzbrojení	28
4. 5. 2. Demobilizace	29
4. 5. 2. 1. Dokumentace.....	30
4. 5. 2. 2. Počáteční pohovory	31
4. 5. 2. 3. Základní potřeby a služby	32
4. 5. 3. Reintegrace.....	34
4. 5. 3. 1. Pátrání po rodině	34
4. 5. 3. 2. Psychologická a sociální transformace a komunity	35
4. 5. 3. 3. Krátkodobý versus dlouhodobý proces	36
4. 6. Proč děti nechtějí být součástí DDR	37
5. Případová studie.....	39
5. 1. Sierra Leone	39
5. 1. 1. Vojákem RUF versus CFD	40
5. 1. 2. Statistiky.....	41

5. 1. 3. Odzbrojení.....	41
5. 1. 4. Demobilizace.....	42
5. 1. 5. Dívky.....	43
5. 1. 6. Reintegrace.....	43
5. 1. 7. Výsledky války.....	45
5. 2. Demokratická republika Kongo	46
5.2.1. Program DDR.....	47
5. 2. 2. Kdo využívá dětské vojáky	47
5. 2. 3. Statistiky.....	49
5. 2. 4. Příčiny neúspěšnosti.....	50
5. 2. 5. Důsledky a pokračování konfliktu	51
6. Závěr	52
7. Použité zdroje:.....	57
7. 1. Internetové zdroje	57
7. 2. Knižní zdroje:.....	62
7. 3. Zdroje ve formě videí:.....	62
7. 4. Obrázkové zdroje:	63
8. Resumé.....	64
9. Přílohy.....	65
9.1. Přílohy 1	65
9.2. Přílohy 2.....	66

Seznam použitých zkratk:

AFRA	Armed Force Revolution Army Ozbrojené síly revoluční armády
BBC	British Broadcasting Corporation Britská broadcastingová společnost
CAAC	Office of the Special Representative of Secretary General for Children and Armed Conflict Úřad zvláštního reprezentanta generálního tajemníka pro děti v ozbrojených konfliktech
CDF	The Civil Defense Forces Civilní obranné síly
CNDP	The National Congress for the Defence of the People Národní kongres pro obranu lidu
CONADER	Commission Nationale de Désarmement, Démobilisation et Réinsertion Komise národního odzbrojení, demobilizace a reintegrace
DAI	An international development company
DCOF	Displaced Children and Orphans Fund Fond pro vysídlené děti a sirotky
DDR	Disarmament, Demobilization and Reintegration Odzbrojení, demobilizace a reintegrace
DRC	Democratic Republic of Congo Demokratická republika Kongo
ECOMOG	The Economic Community of West African States Monitoring Group Ekonomické společenství afrických států
ECOWAS	The Economic Community Of West African States Hospodářské společenství západoafrických států
FARDC	The Armed Forces of the Democratic Republic of Congo Ozbrojená skupina Demokratické republiky Kongo
FLDR	The Rwanda Democratic Forces for the Liberation of Rwanda Demokratické síly za osvobození Rwandy
ICC	International Criminal Court Mezinárodní trestní soud Interin Care Centre Dočasná centra péče
IDDRS	Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards Sjednocené standardy pro odzbrojení, demobilizaci a reintegraci
IDDRTG	The Integrated DDR Training Group Sjednocená tréninková skupina DDR

ILHR	International League of Human Rights Mezinárodní liga pro lidská práva
MDRP	Multicountry Demobilization and Reintegration Program Mnohonárodní program demobilizace a reintegrace
MONUSCO	The United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo Stabilizační mise OSN v Demokratické republice Kongo
NGO	Non-governmental organization Nevládní organizace
ONUCA	United Nations Observer Group in Central America Pozorovatelská mise OSN ve Střední Americe
POTI	The Peace Operations Training Institute Výcvikový institut mírových operací
RCD-Goma	The Rally for Congolese Democracy–Goma Shromáždění pro konžskou demokracii - Goma
RUF	The Revolutionary United Front Jednotná revoluční fronta
SCSL	Special Court for Sierra Leone Zvláštní soud pro Sierra Leone
SL	Sierra Leone
UK	United Kingdom Spojené království Velké Británie a Severního Irska
UNAMSIL	United Nations Mission in Sierra Leone Operace OSN v Sierra Leone
UNDDR	United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Odzbrojení, demobilizace a reintegrace OSN
UNDPO	United Nations Department of Peacekeeping Operation Oddělení OSN pro mírové operace
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNICEF	The United Nations Children's Fund Dětský fond OSN
USAID	United States Agency for International Development

1. Úvod

Minulý rok uplynulo již deset let od doby, kdy začal platit Opční protokol stanovující základní práva dětí zapojovaných do ozbrojených konfliktů.¹ Na jeho základě můžeme definovat dětského vojáka jako osobu mladší 18 let, která je (nebo byla) součástí bojové jednotky nebo ozbrojené síly, a to zastávající jakoukoliv funkci či postavení.² Termín dětský voják je tak v některých ohledech značně nevýstižný, neboť se nemusí vždy jednat jen o přímého účastníka bojů, ale také o nosiče zbraní, špiony, kuchaře, sluhy, kurýry a jiné posty, ke kterým jsou nezletilí při vojenských konfliktech často využíváni.³

Dle odhadů bojovalo roku 2004 po celém světě přibližně 300 tisíc dětských vojáků, a to ve více než 30 ozbrojených konfliktech.⁴ Přesto, že je rekrutování nezletilých přísně sankcionováno, využívání dětí k vojenským účelům probíhá po celém světě i nadále. V mnoha zemích jsou děti odděleny od svých rodin, jsou vytrženy ze známého prostředí a ze svého dětství, které jim již nikdy nemůže být ničím nahrazeno. Ve zranitelném věku jsou vystavovány po boku dospělých v boji na smrt. Aby si zachránily životy, jsou nuceny zabíjet. Pod vlivem drog rabují, vypalují vesnice, mrzačí a zabíjejí, aniž by si své činy přesně uvědomovaly. Velmi často se stávají oběťmi šikany starších bojovníků, dívky jsou sexuálně zneužívány. V mnoha případech jsou také donuceny podílet se na vypalování svých rodných vesnic a zabíjení příbuzných a rodinných příslušníků. Ozbrojené skupiny si tak zajišťují naprostou loajalitu dítěte, které se po vypálení svého domova nemá kam vrátit. Vstup do ozbrojených jednotek si však dítě může zvolit i dobrovolně. Stává se tak nejčastěji kvůli finančnímu zajištění, pocitu bezpečí či získání ve společnosti respektovaného postavení.

¹ United Nations Human Rights. *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict* (1. 11. 2013: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRC.aspx>).

² United Nations: Children and Armed Conflict. *Child recruitment* (12. 10. 2013: <http://childrenandarmedconflict.un.org/effects-of-conflict/the-most-grave-violations/child-soldiers/>).

³ UNICEF (2011). *Child recruitment by armed forces or Armed Groups* (12. 10. 2013: http://www.unicef.org/protection/57929_58007.html).

⁴ UNICEF. *Factsheet: Child Soldiers* (24. 1. 2014: <http://www.unicef.org/emerg/files/childsoldiers.pdf>).

Obvykle platí, že čím je konflikt delší, tím je počet rekrutovaných dětských bojovníků vyšší.

Od zmíněného roku 2004 však můžeme zaznamenat řadu zlepšení a úspěchů vedených ze strany např. OSN, UNICEF, Child Soldiers International, Amnesty International a jiných organizací či uskupení zabývajících se otázkou využívání dětí v ozbrojených konfliktech. K těmto účelům byly v minulosti sestaveny tzv. „*DDR programy*“ (disarmament, demobilization, reintegration), které představují základní postupy pro odzbrojení, demobilizování a opětovné začlenění bývalých bojovníků (včetně dětí) do společnosti.

Tato práce se mimo jiné věnuje především DDR programům, které jsou klíčovým pojítkem dětského vojáka mezi jeho vojenskou minulostí a civilní budoucností. Strukturou je rozdělena do dvou částí. Ta první je především teoretického charakteru a budeme se v ní věnovat některým dokumentům o ochraně dětských práv, podíváme se blíže na vybrané aktéry působící v této problematice a popíšeme si základní univerzální standardy DDR programu v minulosti přijaté pracovní skupinou OSN. Druhá část práce je naopak postavena na vícepřípadové studii. V té budeme zkoumat provedení DDR programů u dvou afrických států – u Sierra Leony a u Demokratické republiky Konga. Hlavní cílem textu je analýza procesu DDR. Nejprve bude analyzován obecný model DDR tak, jak byl dosud vytvořen mezinárodními organizacemi realizujícími DDR programy, poté budeme na dvou případových studiích porovnávat model DDR a skutečný průběh procesu DDR. Jak již bylo výše uvedeno, jako případy jsem si pro předkládanou analýzu vybrala Sierru Leone a Demokratickou republiku Kongo.

Jak již bylo výše naznačeno, první kapitola se bude věnovat problematice dětských vojáků ve vztahu k doposud přijatým smlouvám. Určí, kdy a kým došlo k otevření tématu dětských práv a jaké mezinárodní nástroje v psané podobě byly k této problematice v průběhu let konsolidovány. Podrobněji popíšeme význam těchto nejdůležitějších dokumentů a také zmíníme, jaký přínos mělo vytvoření nové soudní instituce Mezinárodního trestního soudu (ICC) k problematice

dětských vojáků. Druhá kapitola bude zaměřena na některé organizace, které se významným způsobem podílejí na ochraně dětských práv a které se účastní na přípravě DDR. Bez jejich přítomnosti by byla realizace programů jen velmi obtížně uskutečnitelná. Ve třetí závěrečné kapitole teoretické části dojde k analýze zmíněných standardů DDR. Jedná se o organizacemi (OSN) uměle vytvořené vzorce zahrnující podrobné postupy odzbrojení, demobilizace a opětovného začlenění. Tato kapitola může být považována za klíčovou, neboť zde bude zobrazen podrobný popis a postup jednotlivých tří fází, včetně problematik, které mohou při jejich aplikaci v terénu nastat.

Jak již bylo výše uvedeno, druhá část má charakter vícepřípadové studie. Zde dojde k popisu zbylých dvou modelů, nejdříve v Sierra Leoně a poté také v Demokratické republice Kongo (DRC). Je nutno říct, že tyto dvě země byly vybrány záměrně, neboť v Sierra Leoně byl program DDR vyhodnocen jako celkově úspěšný, kdežto v DRC nikoliv. Výzkumné otázky tedy zní, do jaké míry byl proces v Sierra Leoně totožný s nastaveným modelem? A v čem se naopak proces v DRC od modelu lišil? Využívání dětských vojáků je nutné chápat v širokém kontextu, neboť v každé zemi dochází k rekrutování za odlišných okolností. Tyto programy tak mohou být značně komplikovány nehostinným prostředím, které je nutno předem analyzovat. Z tohoto důvodu se tato kapitola bude nejprve věnovat stručnému popisu historických událostí, které vyústily v daný konflikt. Následně bude provedena analýza jednotlivých tří kroků odzbrojení, demobilizace a znovuzачlenění bývalého vojáka do společnosti. Je logické, že tato opatření jsou v praxi mnohdy doprovázena komplikacemi. I těm se tato druhá část bude věnovat podrobněji.

V závěru práce budou srovnány dva případy s modelem. Na tomto základě se pak pokusíme odpovědět na výše uvedené otázky. Zkusíme také vyhodnotit, do jaké míry byly tyto dva africké programy úspěšné, a odhadneme, jakým směrem by se země mohly dále ubírat.

Dětští vojáci v post-konfliktní rekonstrukci nejsou v českých publikacích velmi diskutovaným tématem. Stěžejní část literatury proto představují anglická

internetová periodika – především oficiální stránky United Nations, Unicef, Child Soldiers International, Amnesty International, National Geographic apod., které jsou považovány za relevantní ověřené zdroje. Dále bylo čerpáno z publikací zainteresovaných odborníků, kteří svými články přispívají do časopisů, a to jak v internetové, tak tištěné podobě. Zdroje v podobě knižní literatury pro tuto práci představují pouze okrajovou část, neboť se jedná o tvorbu především bývalých dětských vojáků. Ti vypráví své příběhy, poskytují zajímavé postřehy a témata k zamyšlení. Jednou takovou knižní publikací je i „*A long way gone*“ od autora Ishmaela Besh⁵, bývalého dětského vojáka ze Sierra Leone, který v dnešní době působí na půdě mezinárodních organizací, kde přispívá ke studiu této problematiky svými zkušenostmi a zážitky. Pro případovou studii bylo využito i několika videí, především z internetové stránky „*youtube*“. Ty jsou především dokumentárního nebo kampaňového charakteru a slouží čtenářů pro lepší vizuální ztotožnění s problematikou dané země. Dětské vojáky jsou ve světě stále aktuálním tématem, a proto je škála publikací opravdu široká, byť převážně v cizích jazycích.

⁵ Besh, Ishmael (2007). *A long way gone* (New York: Sarah Crichton Books).

2. Právní rámec pro ochranu dětských vojáků

2.1. Mezinárodní pojetí dětského vojáka

Dle západního post-moderního pojetí je dítě vnímáno jako fyzicky slabá, nevinná a zranitelná lidská bytost. Konkrétně v otázce dětských vojáků je často problematické to, že jsou děti na rozdíl od dospělých bojovníků poměrně lehce tvárné, dá se jimi snadněji manipulovat a využívat je například k páchání hrůzných činů. Děje se tak mimo jiné proto, že ve svém nízkém věku si ještě patřičně neuvědomují své jednání a jeho následky. I z toho důvodu by se děti za žádných okolností neměly podílet na ozbrojených konfliktech. Bez ohledu na to, jakou roli v nich hrají (Rosen: 2007, 296-306).

V minulosti zde vznikla otázka, jakým způsobem určit hranici mezi dospělým člověkem a dítětem. Této problematice bylo v minulosti věnováno mnoho mezinárodní pozornosti, až nakonec došlo k nastavení věkové hranice na 18 let. Tím však problém s porušováním dětských práv zdaleka nekončil. Jak již bylo řečeno, dítě si své chování zcela neuvědomuje, a proto by za něj také logicky nemělo nést plnou odpovědnost. V otázce dětských vojáků je to však složité, neboť jsou tyto děti v praxi často souzeni po boku dospělých bojovníků.

Proti takovému zacházení byla v minulosti vytvořena řada nástrojů, např. v podobě mezinárodních úmluv či vytvoření nových příslušných jurisdikcí. Na jejich základě byla stanovena jasná definice dětského vojáka jako osoba mladší 18 let participující na ozbrojeném konfliktu. Tento krok byl nesmírně důležitý pro dotvoření regulací a sankcí, jež slouží k trestání viníků za využívání dětských vojáků. Mezi hlavní mezinárodní aktéry, jež v této problematice vytváří zmíněné iniciativy, patří především orgány OSN, UNICEF, Child Soldiers International, Amnesty International, Human Rights watch a další významné organizace prosazující lidská práva.⁶

2. 2. Historický vývoj dětských práv

⁶ Lysanne Rivard (2010). Child Soldiers and Disarmament, Demobilization and Reintegration Programs: The Universalism of Children's rights vs. Cultural Relativism Debate. *The Journal of Humanitarian Assistance* (12. 12. 2013: <http://sites.tufts.edu/jha/archives/category/lysanne-rivard>).

2. 2. 1. Ženevské konvence

První zmínka o dětech využívaných v ozbrojených konfliktech byla včleněna již do Ženevské konvence z roku 1949. Zkušenosti z války ukázaly, jak je důležité přijmout opatření a nástroje k ochraně civilního obyvatelstva v době konfliktu.⁷ Tito lidé, včetně dětí, byli v Ženevských úmluvách definováni jako osoby, které se aktivně bojů neúčastní („*person taking no active part in the hostilities*“) a dostali se tak pod ochranu mezinárodního práva plynoucího ze stanov konvence.⁸

2. 2. 2. Dodatkové protokoly I, II

Další změny přinesl až rok 1977, kdy byly přijaty Dodatkové protokoly I a II k Ženevským úmluvám („*Additional Protocol I II*“) projednávající otázku rekrutování nezletilých.

První dokument stanovil věkovou hranici rekrutování na 15 let. Státům tak bylo doporučeno do ozbrojených konfliktů přijímat osoby prioritně starší tohoto věku. Avšak protokol byl často kritizován, neboť ve svém obsahu již nezahrnoval otázku vojenského dobrovolnictví, na které se nově stanovená věková hranice nevztahovala. Pokud se tedy děti mladších 15 let (i např. z vůle rodiny) rozhodly vstoupit do ozbrojené složky, neplatily zde žádné regulace, jak tomuto kroku zabránit.⁹ Až Protokol II přinesl celkový zákaz využívání dětí pod 15 let, a to bez ohledu na způsob vstoupení do ozbrojené složky. Je však nutné zdůraznit, že tyto dva dokumenty byly zaměřeny pouze na mezistátní konflikty. Jinými slovy osoba mladší 15 let se do mezistátních sporů nesměla jakkoliv zapojovat, nicméně stále mohla být součástí vnitrostátního konfliktu v rámci své země.¹⁰

2. 2. 3. Úmluva o právech dítěte

⁷ ICRC. *1949 Conventions and Additional Protocols, and their Commentaries* (22. 12. 2013: <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/vwTreaties1949.xsp>).

⁸ Plattner, Denise (1984). Protection of Children in International Humanitarian Law. *International Review of the Red Cross*, 240 (18. 12. 2013: <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jmat.htm>).

⁹ ICRC (1977). *Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I)*, 8 June 1977 (28. 12. 2013: <http://www.icrc.org/ihl/INTRO/470>).

¹⁰ ICRC (1977). *Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II)*, 8 June 1977 (28. 12. 2013: <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/ART/475-760002?OpenDocument>).

O dvanáct let později roku 1989 byla přijata Úmluva OSN o právech dítěte („*UN Convention on the Right of the Child*“), která definovala dítě jako osobu mladší 18 let.¹¹ Věkové hranice 15 let se sice neposunula, nicméně došlo k rozšíření zákazu využívání osob mladší 15 let nejen v mezistátních, ale nově i ve vnitrostátních konfliktech (Kuper: 2000, 32-39.). Úmluva OSN byla v té době považována za doposud nejkompexnější nástroj přijatý pro ochranu dětských práv. Přesto zde stále existovala řada mezinárodních aktérů (především UNICEF) volajících po ještě ucelenějších opatřeních. Jedním z nich mělo být i posunutí stanové hranice rekrutování na 18 let.

2. 2. 5. Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů

Opční protokol je považován za doposud nejdůležitější a nejkompexnější dokument týkající se práv dětských vojáků. Jeho ratifikací Valným shromážděním roku 2000 (platnost od 2002) se smluvní strany, tedy státy, zavázaly k dodržování základních principů vycházející jak z nově přijatého protokolu, tak z Úmluvy o právech dítěte (1989).

Tento dokument je přelomovým, neboť posunul hranici rekrutování z 15 na 18 let. Dle znění Protokolu se dítě dostává pod ochranu mezinárodního práva a jakékoliv jeho využívání v nepřátelských akcích je považováno za válečný zločin. Smluvní státy dále vyjádřily souhlas, že práva dětí vyžadují zvláštní ochranu a zavázaly ke snaze neustále zlepšovat životní podmínky dětí, a to bez rozdílu.

Pro naši studii je velmi důležitý článek č. 6, kde se smluvní státy v případě porušení předchozích principů (např. rekrutování dítěte) zavazují k provedení všech potřebných opatření s cílem zajistit, aby tato osoba byla neprodleně demobilizována či jinak ze služby propuštěna. Dále jsou státy povinné poskytnout dané osobě vhodnou pomoc pro její tělesné a duševní zotavení.

¹¹ United Nations (1989). *Convention on the Rights of the Child* (27. 12. 2013: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en).

Konečnou fází celého procesu by mělo být úspěšné znovuzачlenění do civilní společnosti.

Tento dokument je významný i tím, že je od členských států do dvou let od ratifikování vyžadována i zpětná kontrola, a to v podobě zprávy Výboru pro práva dítěte, kde daný stát poskytuje veškeré informace o opatřeních, která byla přijata k provádění ustanovení protokolu, včetně problematiky s rekrutováním. Každý členský stát je pak povinen tuto zprávu předložit každých pět let.¹²

Nové mezinárodní ukotvení věkové hranice se však s mnohými kulturami dostalo do sporu, neboť ne ve všech zemích je nabývání plnoletosti spojeno s dovršením 18 let života. Tento fakt přispívá k tomu, že děti, které ve své zemi již dosáhly plnoletosti (v západním chápání však nikoliv) jsou mnohdy využívány pro vojenské účely. S tím je spojena i problematika odpovědnosti. Pokud se z dítěte stává dospělý člověk, automaticky přijímá i onu zodpovědnost za své jednání a podle toho je s ním také před soudem zacházeno. Měl by však být brán zřetel na to, že pokud se daná země s podobnými tradicemi plnoletosti zaváže k mezinárodním úmluvám, musí do svého vnitrostátního práva přijmout i jeho závazky a následně je i aplikovat, a to bez ohledu na výše zmíněné tradice dané země.

2. 2. 6. Cape Town Principles and Best Practices

Jelikož se případová studie bude věnovat dvěma africkým zástupcům, měli bychom se podívat i na některé dokumenty, které byly přijaty na tomto kontinentu. Roku 1997 byly africkými státy navrženy nové principy a strategie proti navyšování počtu dětí v ozbrojených konfliktech. Ty byly posléze shrnuty do dokumentu známým jako „*Cape Town Principles and Best Practices on the Recruitment of Children into the Armed Forces and on Demobilization*“

¹² United Nations (2000). *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict* (22. 12. 2013: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRC.aspx>).

and Social Reintegration of Child Soldiers in Africa“. Tento pro Afriku nový inovativní dokument byl navržen na základě spolupráce UNICEF a NGOs.

Celý dokument je rozdělen do tří hlavních částí. V první, která je věnovaná především prevenci dětského rekrutování, je vedle doporučení ratifikace Opčního protokolu dále zdůrazněna důležitost vytvoření instituce mezinárodního trestního soudu k trestání válečných zločinů, zavedení speciální ochrany pro děti nacházející se v konfliktní oblasti, monitoring a dokumentace situace v konfliktní oblasti atd. Následující dvě kapitoly se věnují demobilizaci a reintegraci dětského vojáka, kde jsou stručně popsány postupy a vhodná doporučení vedoucí k efektivnímu a úspěšnému provedení obou procesů. Těmto kapitolám se však budeme věnovat v následující části práce, kde je rozebereme podrobněji.¹³

2. 2. 7. Pařížské principy

Pařížské principy (tzv. „*The Paris Principles*“) se ve svém obsahu odvolávají na všechny již přijaté významné dokumenty k otázce dětských práv. Roku 2007 došlo v Paříži ke schůzce ministrů a velvyslanců, aby vyjádřili své znepokojení týkající se problematiky dětí zapojených do ozbrojených konfliktů. Vedle samotného dokumentu Pařížských principů zde vznikly tzv. Pařížské závazky („*Paris Commitments*“), v nichž si jednotlivé země opětovně připomínají své závazky v boji proti nezákonnému rekrutování nezletilých.¹⁴ Smluvní strany stvrzují, že hlavním bezpečnostním garantem zůstává především stát, který má dbát na dodržování lidských, v tomto ohledu dětských práv. Opětovně je zde zdůrazněn zákaz využívání dětí mladších 18 let. V případě porušení (jež je chápáno jako válečný zločin) se smluvní strany zavazují k použití potřebných mezinárodních opatření.

Dokument bere zřetel také na principy stanovených v dokumentu Rozvojových cílů tisíciletí, kde je např. zdůrazněna potřeba univerzálního

¹³ UNICEF (1997). *Cape Town Principles and Best Practices* (22. 12. 2013: [http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles\(1\).pdf](http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles(1).pdf)).

¹⁴ United Nations. *Paris Principles* (26. 12. 2013: <http://childrenandarmedconflict.un.org/our-work/paris-principles/>).

vzdělání pro všechny děti bez výjimky. Samotným cílem Pařížských závazků je boj proti nezákonnému rekrutování dětí, ne-li k úplnému zabránění výskytu tohoto fenoménu. Smluvní státy se společnou vůlí zavázaly ke společnému úsilí s cílem demobilizovat stávající dětské vojáky, posílit jejich práva a podporovat jejich sociální opětovné začlenění do civilní společnosti.¹⁵

Pařížské principy jsou považovány za jeden z velmi inovativních dokumentů, a to především díky své komplexnosti. Vedle podrobného shrnutí zkušeností z vedení programů DDR se zde objevuje i speciální péče kladená na dívky v pozici dětských vojáků a práva nezletilých uprchlíků.¹⁶ Je zde zmíněna i důležitost Římského statutu mezinárodního trestního soudu.

2. 2. 8. Římský statut a vznik Mezinárodního trestního soudu

O potřebě vzniku Mezinárodního trestního soudu, který by stíhal jedince za válečné zločiny, se vedly diskuze již od konce 2. světové války. K jeho zřízení však nedošlo a váleční zločinci byli trestáni ad hoc vzniklými institucemi — Norimberským a Tokijským tribunálem. V 90. letech se však potřeba vytvoření stálé instituce pro trestání jednotlivců opět objevila, a to v reakci na situaci v bývalé Jugoslávii a ve Rwandě. I zde vznikají pouze dočasné tribunály — Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (1993) a Mezinárodní tribunál pro Rwandu (1994). Až roku 1998 se z iniciativy OSN podařilo přijmout Římský statut Mezinárodního trestního soudu (ICC).¹⁷ Ke konečnému vybudování ICC však došlo až roku 2002, kdy bylo shromážděno 120 hlasů potřebných ke vzniku této nové soudní instituce.¹⁸

S přijetím Římského statutu roku 1998 bylo rekrutování a využívání dětských vojáků, a to bez ohledu na typ daného konfliktu, oficiálně definováno jako válečný zločin (Rosen: 2007, 296-306).

¹⁵ United Nations (2007). *Principes and guidelines on children associated with armed forces or armed Groups* (26. 12. 2013: http://childrenandarmedconflict.un.org/publications/ParisPrinciples_EN.pdf).

¹⁶ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain).

¹⁷ Dempsey, Gary T. (1998). Reasonable Doubt: The Case against the Proposed International Criminal Court. *Cato Policy Analysis*. No 311. p. 3 -12(26. 12. 2013: <http://www.cato.org/sites/cato.org/files/pubs/pdf/pa-311.pdf>).

¹⁸ ICC. *About the Court* (27. 12. 2013: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/about%20the%20court/Pages/about%20the%20court.aspx).

ICC sídlí stejně jako Mezinárodní soudní dvůr v Haagu. Jeho hlavním úkolem je soudit jednotlivce za válečné zločiny, zločiny genocidy, zločiny proti lidskosti a popřípadě také zločiny proti míru. Ve své pravomoci má také možnost zřizovat na mezinárodní úrovni různé ad hoc trestní soudy či tribunály. Jako příklad si můžeme uvést vytvoření zvláštního soudu pro Sierra Leone, který vznikl roku 2007.¹⁹

Jak bylo již na začátku této kapitoly zmíněno, velmi často byly děti považovány za viníky, nežli za oběti daného konfliktu. Global Report z roku 2008 poukazuje na některé události, jež potvrzují toto zacházení například v Myanmaru, Burundi, Kongu, kde byly dětští vojáci po demobilizaci mnohdy mučeni, bití, v případě útěku z armády byli označeni za dezertéry a uvězněni.²⁰

Dle rozhodnutí ICC žádný mezinárodní soud (ani tribunál) nemá právo soudit dítě za jeho účast v ozbrojeném konfliktu. Dětský voják, který spáchal během své účasti v konfliktu závažný trestný čin, má právo na to, aby s ním bylo nakládáno v souladu s mezinárodními standardy pro soudnictví ve věcech mládeže. Tato soudní řízení by měla být uskutečněna primárně na národní úrovni. Dětští vojáci, kteří se během své účasti v konfliktu neprovinili žádným trestným činem, by měli být navráceni do místních komunit bez soudního řízení. I po jejich reintegraci by však mělo nadále probíhat důsledné sledování, a to především z důvodu zajištění jejich ochrany. Ne vždy je totiž dítě komunitou úspěšně přijato.²¹

¹⁹ SCSL. *What is the Special Court for Sierra Leone?* (22. 12. 2013: <http://www.sc-sl.org/>).

²⁰ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain).

²¹ United Nations (2007). *Principles and guidelines on children associated with armed forces or armed Groups* (26. 12. 2013: http://childrenandarmedconflict.un.org/publications/ParisPrinciples_EN.pdf).

3. Organizace OSN, UNICEF, Child Soldiers International a jiné

3.1. Národní a mezinárodní přístup k otázce rekrutování dětských vojáků

V situaci vypuknutí konfliktu má dítě jen několik málo šancí, jak se nestát jeho aktivní součástí. Do největšího nebezpečí se dostávají právě ty děti, které jsou oddělené od svých rodin, které jsou nuceny pobývat v uprchlických táborech nebo ty, které žijí v chudých zemědělských oblastech či městských slumech. Velký vliv na naverbování mladistvých má také dynamika probíhajícího konfliktu, přičemž nábor je veden jak ze strany nevládních ozbrojených skupin (např. osvobozenecká hnutí), tak ze strany národních armád. Vlády a její orgány, které selžou v ochraně lidských práv, potažmo dětských práv, nesou hlavní odpovědnost za účast dětí v ozbrojených konfliktech. Stát jako hlavní garant bezpečnosti svých obyvatel selhává a jeho úlohu částečně přebírají aktéři mezinárodního charakteru.²²

V předešlých kapitolách jsme uvedli některé nejdůležitější dokumenty týkající se dětských práv, které byly doposud na mezinárodní úrovni přijaty. Toto společné úsilí zatím vedlo k poklesu rekrutování nezletilých státními ozbrojenými složkami. Pokud však svou pozornost zaměříme na ozbrojené skupiny nestátní povahy, výsledek již tak pozitivní není. V minulosti vznikl mezinárodní konsensus označující ozbrojenou skupinu za vysoce nevhodné prostředí pro děti. Významnou regulací bylo také stanovení osmnáctileté hranice pro rekrutování v rámci Opčního protokolu.²³ Tento mezinárodní nátlak měl pozitivní dopad na několik ozbrojených skupin, které projevil ochotu respektovat stanovené mezinárodní závazky. Strach z mezinárodního potrestání a nesení následků za válené zločiny před mezinárodním společenstvím přispěly k propuštění rekrutovaných dětí a příslibení ke konci jejich náboru do budoucna. Toto jsou však jen ojedinělé případy. Ve většině situací ozbrojené skupiny

²² Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 12-27.

²³ United Nations. *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict* (1. 11. 2013: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRC.aspx>).

a jejich lídři projeví nedostatečný zájem, či dokonce ignoraci k mezinárodním smlouvám (např. LTTE Srí Lanka, RCD – Goma v Kongu apod.).²⁴

Prevence proti rekrutování dětí by v problematické oblasti nikdy neměla být spuštěna až s vypuknutím daného konfliktu. Ratifikací mezinárodních smluv o ochraně dětských práv a přijetí mezinárodních závazků do vnitrostátního práva však prevence zdaleka nekončí. Největší roli by měla hrát především vláda každého státu, jejíž primární povinností je zajistit bezpečnost pro své obyvatele. Jak jsme již řekli, ne vždy se však státům daří dostát svých povinností. Příkladem takového státního selhání může být rezort školství. Dle Global Report 2008 bylo v minulosti zaznamenáno mnoho případů, kdy ozbrojené skupiny využívaly tyto státem řízené vzdělávací instituce k náborům nezletilých. Mnohokrát se potvrdilo, že školy jsou využívány k rozšiřování ideologie a doktrín ozbrojené skupiny. Takové případy byly zaznamenány například v Bangladéši a Pákistánu.²⁵²⁶

Pokud vše shrneme, vláda by měla hrát primární roli při ochraně dětských práv a měla by dbát na prevenci rekrutování dětí. K tomu ji zavazují i regulace přijaté na mezinárodní úrovni v podobě smluv, úmluv apod. Vláda při tomto úsilí spolupracuje s mezinárodními organizacemi, které mohou být jak vládní, tak nevládní povahy, a s dalšími aktéry (NGOs, programy, fondy, apod.) Jak již víme, pouze společné kolektivní úsilí může vést k účinné ochraně mladistvých před jejich zneužitím pro vojenské účely.

3.2. Organizace podílející se na ochraně dětských práv

Přestože využívání dětských vojáků je poměrně starým fenoménem, svou pozornost mu mezinárodní aktéři začali věnovat až poměrně nedávno. Za posledních 20 let můžeme sledovat obrovský nárůst organizací, programů, fondů apod., které se angažují v oblasti dětských práv a volají po zákazu

²⁴ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 22-23.

²⁵ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 26.

²⁶ Crimi, Frank (2012). Al-Qaeda's Child Soldiers. *Frontpage Mag* (2. 2. 2014: <http://www.frontpagemag.com/2012/frank-crimi/al-qaedas-child-soldiers/>).

využívání dětí k vojenským účelům. Pokud bychom si měli několik z nich vyjmenovat, jedná se například o OSN, UNICEF, OECD²⁷, Amnesty International²⁸, Save the Children²⁹, Child Soldiers International, Human Rights Watch³⁰, Červený kříž³¹ atd. Těchto aktérů je opravdu mnoho, a proto pro tuto práci vybereme jen několik zástupců, jejichž přínos k danému tématu si rozebereme podrobněji.

3.2.1. OSN

Organizace spojených národů (dále OSN) je od skončení druhé světové války považována za světovou ochránkyni míru a bezpečnosti. Aby byla zajištěna její nejvyšší možná efektivita při splňování cílů stanovených mimo jiné v Chartě OSN, jsou z její iniciativy vytvářeny další pomocné specializované agendy a programy (např. UNICEF). Ve spojitosti s dětskými vojáky byl na půdě OSN vytvořen Úřad zvláštního zástupce generálního tajemníka pro děti v ozbrojených konfliktech (v angl. originále *Office of the Special Representative of Secretary General for Children and Armed Conflict*, zkráceně CAAC).³²

Jako reakce na nedostatečný pokrok v oblasti rekrutování dětí vydala Rada bezpečnosti na přelomu tisíciletí několik rezolucí, v nichž připomenula smluvním státům jejich závazky vůči mezinárodním smlouvám a vyzvala je k ukončení nábory nezletilých. Ty nejdůležitější změny a závazky jsou zapsány v rezolucích 1539 (z roku 2004) a 1612 (rok 2005). Vydáním rezoluce 1539 Rada bezpečnosti (RB) vyzvala problematické státy, aby ukončily svůj status beztrestnosti a začaly stíhat ty, kteří jsou odpovědní za válečné zločiny páchané ve své zemi. Dále zdůraznila pravomoc humanitárních pracovníků volně přistupovat k dětem zasažených válkou a poskytovat jim potřebné služby a zboží

²⁷ Bellamy, Carol. Children are war's greatest victims. *OECD Observer* (8. 2. 2014: http://www.oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/701/Children_are_wars_greatest_victims.html).

²⁸ Amnesty International. *Children And Human Rights* (8. 2. 2014: <http://www.amnesty.org/en/children>).

²⁹ Save the Children. *Sudan* (8. 2. 2014: <http://www.savethechildren.org/site/c.8rKLIXMGIpI4E/b.6150471/>).

³⁰ Human Rights Watch. *Child Soldiers* (8. 2. 2014: <http://www.hrw.org/topic/childrens-rights/child-soldiers>).

³¹ ICRC. *Children* (8. 2. 2014: <http://www.icrc.org/eng/war-and-law/protected-persons/children/>).

³² United Nations Office of the Special Representative of Secretary General for Children and Armed Conflict. *About us* (2.2 2014, <http://childrenandarmedconflict.un.org/about-us/>).

ke zlepšení jejich situace. V dokumentu RB opětovně zmiňuje závazky plynoucí z Opčního protokolu a zdůrazňuje pravomoc Mezinárodního trestního soudu stíhat ty, jež tyto závazky porušují.³³ Klíčovou roli pro vytvoření výše zmíněného úřadu CAAC hrála rezoluce RB OSN 1612. Tento pomocný úřad vznikl na Summitu tisíciletí, kde byla dále vytvořena pracovní skupina patnácti zástupců členských zemí.³⁴ Jejich úkolem bylo scházet se v pravidelných lhůtách s cílem vytvořit písemná doporučení k řešení konkrétních situací. Tento úřad je v dnešní době chápán jako nezávislý morální hlas reprezentující všechny děti světa, které trpí následkem konfliktu. Prostřednictvím svých stránek, spoluprací s médii, s akademickými obcemi i sociálními sítěmi (Twitter či Facebook) se snaží ve společnosti zvýšit porozumění pro válkou postižené děti. Vedle těchto kampaní a monitoringu vypracovávají také tzv. „*list hanby*“, který lze možno najít na oficiálních stránkách CAAC. List hanby má být ostudou pro dané státy a ozbrojené skupiny, které doposud ignorují dodržování svých závazků plynoucí z mezinárodního práva.³⁵

3. 2. 1. 1. Peacekeepingové mise

Peacekeeping je považován za jeden z nejúčinnějších nástrojů OSN. Tyto mírové mise jsou vysílány na pomoc zemím, které byly postižené konfliktem. Jejich hlavním cílem je rychlé sjednání mírových dohod mezi dvěma zneprátelenými stranami a zajištění bezkonfliktního přechodu od válečného stavu k míru. Jejich mandát se však postupem času rozrostl a dnes tyto operace provádějí více než to. Při konfliktech zajišťují ochranu civilnímu obyvatelstvu, chrání a prosazují lidská práva, pomáhají při obnově právního státu, dohlíží, aby konané volby byly v souladu s demokratickými principy atd. Pro tuto práci je důležité, že peacekeepingové mise a jejich personál hrají klíčovou roli při odzbrojování, demobilizaci a opětovné začlenění bývalých vojáků

³³ United Nations (2004). Resolution 1539. *Watchlist* (2.2 2014: <http://watchlist.org/wordpress/wp-content/uploads/Resolution-1539.pdf>).

³⁴ United Nations (2005). *2005 World Summit* (2. 2. 2014: http://www.un.org/ga/59/hl60_plenarymeeting.html).

³⁵ United Nations Office of the Special Representative of Secretary General for Children and Armed Conflict. *Our Work* (2. 2. 2014: <http://childrenandarmedconflict.un.org/our-work/>).

do společnosti.³⁶ Tento mandát vykonávají v souladu se standardy DDR (v anglickém znění „*Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards*“, zkráceně IDDRS) přijatými pracovní skupinou OSN v letech 2002 až 2004. K těm se však dostaneme podrobněji v následující kapitole věnované přímo programům DDR.³⁷

Rada bezpečnosti se otázkou dětských vojáků začala podrobněji zabývat roku 1999. O dva roky později byla tato problematika zahrnuta do mandátů mírových misí. Hlavními cíli peacekeepingu je identifikovat dítě v ozbrojené jednotce a zajistit jeho propuštění. V tomto okamžiku se snaží mírové jednotky OSN jednat ve spolupráci s místní policií, jejíž autorita, znalost prostředí, zvyků, tradic a samozřejmě jazyka může daný průběh DDR mnohdy usnadnit a urychlit.

Při provádění peacekeepingu je ochrana dítěte vždy na prvním místě. V takovém duchu je vyškolen i personál. Školení většinou zajišťují odborní poradci, kteří jsou vysíláni v rámci misí pro zajištění vyššího počtu erudovaných pracovníků. Vedle školení podávají tito odborníci také zprávy o nejzávažnějších případech porušení dětských práv v dané oblasti a doporučují jejich řešení. Klíčovou roli také hrají při vedení dialogu s nepřátelskými stranami o propuštění nezletilých vojáků. Práce peacekeepingu je v souladu a v kooperaci s prací ostatních organizací, které se v daném místě a stejného času pohybují. Tato spolupráce je nanejvýš důležitá, neboť vede jednak k poskytnutí komplexní ochrany dětem, tak i k získání většího množství informací, které může dopomoci k včasné prevenci rekrutování.³⁸

3. 2. 2. UNICEF

UNICEF, nezkřáceně „*The United Nations Children's Fund*“, je jedním z nejviditelnějších programů organizace OSN. K jeho vytvoření došlo Valným

³⁶ United Nations Peacekeeping. *What is Peacekeeping?* (8. 2. 2014: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/peacekeeping.shtml>).

³⁷ POTI (2007). *Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR): Principles of Intervention and Management in Peacekeeping Operations* (16. 3. 2014: http://cdn.peaceopstraining.org/course_promos/ddr/ddr_english.pdf), p. vi.

³⁸ United Nations Peacekeeping. *Children in Conflict* (8. 2. 2014: <http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/children/index.shtml>).

shromážděním OSN krátce po 2. světové válce, kdy se objevuje jako tzv. „*Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci pro děti postižené válkou*“. Dnes je tato organizace považována za jednoho z garantů bojujícího za dětská práva. Velkým dílem k jeho efektivnosti přispělo především ustanovení jednoho z prvních významných dokumentů týkající se dětských práv - Úmluvy o právech dítěte přijaté roku 1989 Valným shromážděním OSN.³⁹

Dle odhadů UNICEF se ve světě pohybovalo roku 2001 kolem 300 tisíc dětských vojáků, kteří působili ve více jak 30 konfliktech na 4 světadílech. Právě těmto dětem se UNICEF mimo jiné snaží pomáhat. Velmi významně se podílí právě na DDR programech. Jeho primární snahou je zajištění, aby dítě vyrostalo ve své rodině a prožilo tak své dětství po boku svých nejbližších. V situaci využívání dětských vojáků je primární snahou pracovníků organizace najít tyto ozbrojené skupiny a zahájit vyjednávání o propuštění dětí z jejich služeb. Při této příležitosti se pracovníci odvolávají na mezinárodní smlouvy a dohody, ke kterým se daná země zavázala. V případě úspěchu je dítě odvezeno do speciálních rehabilitačních táborů, kde se mu dostává základních potřeb v podobě zdravotního ošetření, psychologické pomoci, vzdělání apod. Proces je úspěšně zakončen tehdy, pokud se podaří najít dítěti jeho rodinu (potažmo nové opatrovníky) a dojde tak úplnému začlenění zpět do dané komunity a bezpečného prostředí. Společně ve spolupráci s dalšími nevládními organizacemi poskytuje UNICEF také technické vybavení a mnohdy i finanční pomoc pro úspěšné provádění národních programů DDR.

Již od poloviny 80. let hraje organizace UNICEF v řadě zemí klíčovou roli v otázce ochrany práv dětských vojáků. Během těchto let se zasloužila o propuštění nezletilých z vojenských řad např. v Afghánistánu, Angole, Kolumbii, Mosambiku, Rwandě, Somálsku, Ugandě, na Srí Lance, Súdánu a také v Demokratické republice Kongu a Sierra Leone.⁴⁰

³⁹ United Nations (1989). *Convention on the Rights of the Child* (27. 12. 2013: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en).

⁴⁰ UNICEF. *Factsheet: Child Soldiers* (24. 1. 2014: <http://www.unicef.org/emerg/files/childsoldiers.pdf>).

K tomu, abychom lépe pochopili práci UNICEF, nám vedle jejich internetových stránek a pravidelně vydávaných zpráv slouží také oficiální UNICEF televizní kanál, který vysílá krátké spoty reklamního a kampaňového charakteru. Klíčové jsou však také záběry z terénu, kde je možno detailně sledovat práci UNICEF pracovníků v praxi.⁴¹⁴²

3.2.3. Child Soldiers International

Child Soldiers International (dříve známá jako tzv. „*Coalition to Stop the Use of Child Soldiers*“) je další mezinárodní organizací zabývající se monitoringem a advokací dětských práv. Zasazuje se o propuštění dětských vojáků ze státních i nestátních ozbrojených složek. Významnou roli hraje také při jejich opětovném začlenění malých dětských vojáků do civilního života. Podílí se na odškodnění a obstarání nutných potřeb. V souladu s mezinárodním právem vyzývá vojenské složky k přijetí odpovědnosti za užívání dětských vojáků během daného konfliktu.⁴³

Tato nevládní organizace se sídlem ve Velké Británii vznikla roku 1998 za účelem podpory společných cílů v oblasti dětských práv. Jedním z jejích původních účelů bylo také propagování nově přijatých smluv, konkrétně Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. Přestože je tato organizace od roku 2011 považována za nezávislou, je potřeba zmínit, že za jejím vznikem stálo šest významných nevládních organizací (např. Amnesty International; Defence for Children International; Human Rights Watch, International Save the Children Alliance atd.).⁴⁴

Child Soldiers International využívá k naplnění svých cílů především nástrojů monitoringu, advokacie a výzkumu. Jejich prostřednictvím se snaží poskytovat informace dalším vládním i nevládním organizacím, které se taktéž

⁴¹ UNICEF (2007). UNICEF: Ambassador Ishmael Beah on child soldiering. *youtube.cz* (24. 1. 2014: <https://www.youtube.com/watch?v=KmpOA9RKfVU>).

⁴² The Independent (2012). Watch Unicef negotiate the release of a child soldier. *youtube.cz* (24. 1. 2014: <https://www.youtube.com/watch?v=nBbanMr2OaE>).

⁴³ Child Soldiers International. *We are Child Soldiers International* (12. 1. 2014: <http://www.child-soldiers.org/index.php>).

⁴⁴ Child Soldiers International. *Our History* (12. 1. 2014, http://www.child-soldiers.org/our_history.php).

zabývají ochranou dětských práv. Významnou měrou se také aktivně zapojuje při vytváření dlouhodobě fungujících mechanismů s cílem prevence rekrutování nezletilých.

Jednou z nejvýznamnějších publikací, jež organizace Child Soldiers International ve spolupráci s UNICEF vydala, je Průvodce Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte (v originálním znění „*the Guide to the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child*“).⁴⁵ Vedle toho, že tento dokument popisuje samotný proces přijetí Opčního protokolu, slouží dále jako užitečný nástroj k aplikování závazků plynoucí ze smlouvy. Každé tři až čtyři roky vydává tato organizace tzv. „*Global Reports*“, ve kterých shrnuje výsledky svého výzkumu a monitoringu. Poslední zprávou, která byla vydána, je *Global Report 2008*, z něhož v této práci také čerpáme. Tyto dokumenty nám poskytují informace z daného zkoumaného období tří až čtyř let. Každý report tak obsahuje analytickou zprávu o situaci rekrutování dětí v daném období, o metodě náborů, o úspěchu, či neúspěchu programů DDR. Stejně tak poskytuje informace o léčbě, která je dětským vojákům během těchto programů poskytována. Dále se věnuje otázkám spravedlnosti a odpovědnosti. Konkrétně *Global Report 2008* zdůrazňuje nedostatečnou pozornost DDR programů věnovaným dívkám. Klíčovou částí každého reportu je zhodnocení předešlého období a zdůraznění nedostatků, kterým je v následujícím období nutno věnovat pozornost.⁴⁶

3. 2. 4. Nutná spolupráce

V úvodu této kapitoly byla zdůrazněna důležitost spolupráce mezi mezinárodní a národní úrovní. Stejně tak, jak kooperují vlády států s mezinárodními organizacemi, je potřeba, aby tyto organizace spolupracovaly mezi sebou navzájem. Není možné zajistit úspěšné propuštění dětí z ozbrojených složek, pokud bude více stran vyjednávat různými způsoby. Těsné partnerství, společné cíle, respektování stejných závazků a podobné strategie mohou vést

⁴⁵ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, Unicef (2003). *Guide to the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict*. (8. 2. 2014: http://www.unicef.org/publications/files/option_protocol_conflict.pdf).

⁴⁶ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain).

k úspěšnému propuštění dětí a navrácení k jejich blízkým. Další krok k úspěšnosti představuje sám o sobě proces odzbrojení, demobilizace a začlenění (DDR), kterému se budeme věnovat v následující kapitole.

4. DDR dětských vojáků

V úvodu jsme si definovali dětského vojáka jako osobu mladší 18 let, která je součástí ozbrojené síly anebo skupiny. Uvedli jsme, že vedle aktivně bojujících vojáků se tato definice váže také na kurýry, kuchaře, nosiče zbraní, špiony, sexuální otroky apod.⁴⁷ Přesto se však často stává, že chlapci a dívky, které v době konfliktu vykonávali tyto „druhořadé“ role, bývají z pozdějších DDR programů vynecháváni. V této kapitole se zaměříme na tuto problematiku blížeji a popíšeme si, co to jsou DDR programy a jak přesně by dle daného vzorce měly v praxi fungovat.

4.1. Co jsou to DDR programy

Zkratka DDR odkazuje na tři důležité fáze post-konfliktní rekonstrukce. Jedná se o proces odzbrojení, demobilizace a znovuzачlenění (v anglickém překladu „*disarmament, demobilization a reintegration*“). Někdy je k těmto třem základním fázím přidána fáze čtvrtá, tzv. „*reinsertion*“, kterou bychom ve volném překladu mohli přeložit jako znovuvčlenění či znovuzavedení. Základním úkolem těchto programů je přispět k bezpečnosti a stabilitě prostředí po konci konfliktu, a to takovým způsobem, aby zde byly vytvořeny vhodné podmínky pro budoucí rozvoj. Jak již z názvů vyplývá, během procesu dochází především k odevzdání zbraní, vystoupení bojovníků z vojenské služby a asistenci při opětovném začlenění do civilní společnosti. Je důležité říct, že samotný program DDR nemůže vyřešit daný konflikt. Jeho funkcí je postavit základ v podobě bezpečného prostředí, na kterém by tyto ostatní vyjmenované procesy mohly začít.⁴⁸

4.2. Komu slouží

Tento program by měl sloužit nejen dospělým vojákům, ale také ženám, chlapcům a dívkám, kteří se stali součástí ozbrojeného konfliktu. Praxe tomu však často neodpovídá a jak již bylo řečeno, děti jsou z DDR často vynechány.

⁴⁷ United Nations: Children and Armed Conflict. *Child recruitment* (12. 10. 2013: <http://childrenandarmedconflict.un.org/effects-of-conflict/the-most-grave-violations/child-soldiers/>).

⁴⁸ United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre (2005) *What is DDR?* (12. 2. 2014: http://www.unddr.org/what-is-ddr/introduction_1.aspx).

Stejně tak se to týká starších nebo postižených lidí. Děje se tak na základě špatně nastavených kritérií, dle kterých se rozhoduje o tom, zda daná osoba je, či není vhodná pro vstup do DDR procesu. Program DDR je tak často zpřístupněn jen těm, kteří v minulosti aktivně bojovali se zbraní v ruce. To je však v rozporu s definicí dětského vojáka, která zahrnuje i pasivní vojenské pozice (viz kuchař, sluha apod).⁴⁹

Nejsou to však jen nedostatečně nastavená kritéria, která blokují přístup dětem do programů. Překážek může být mnoho. Těmi elementárními a často se opakujícími jsou především nedostatečná pozornost k problematice zapojení dětí do ozbrojených konfliktů ze strany vládních i mezinárodních aktérů, nedostatečné financování programů spjaté s nízkým počtem dobrovolných dárců, nereálný time management průběhu DDR programu, špatná komunikace mezi jednotlivými aktéry (např. mezi personálem rehabilitačních center a lidmi hledající rodinné příbuzné) či nedostatečný monitoring dětských vojáků, na něž navazuje i slabá zpětná vazba s integrovaným dítětem po skončení programu.⁵⁰⁵¹ Velkou roli hraje také charakter prostředí, ve kterém je program DDR prováděn. Je logické, že pokračující konflikt (viz DRC) má velký vliv na celkový neúspěch programů.⁵²

4.3. Dvě časové roviny DDR

Ozbrojení, demobilizace a reintegrace bývalých vojáků jsou prvním krokem přechodu od válečného stavu k míru. Uvolnění vojáků ze služby nemusí být nutně spojeno s ukončením konfliktu. Může k němu dojít i v průběhu bojů, neboť jak již bylo zmíněno, proces rekrutování i propouštění záleží na dynamice daného konfliktu. K takovým situacím dochází například při záměrném zmenšování velikosti ozbrojených složek nebo při redukci státních veřejných

⁴⁹ United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre (2005) *What is DDR?* (1. 11. 2013: http://www.unddr.org/what-is-ddr/introduction_1.aspx).

⁵⁰ Williamson, John (2006). The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone. *Intervention*, Vol. 4, No. 3, p. 185-204.

⁵¹ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain), p. 13 22, 25-27.

⁵² Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain), 109 - 110.

výdajů. Obecně tedy existují dvě časové roviny, kdy je možné daný proces aplikovat, a to během konfliktu nebo po jeho skončení.⁵³ Jelikož jsou však děti pod ochranou mezinárodního práva, mělo by k jejich stažení z ozbrojených složek dojít mnohem dříve než ve chvíli podpisu mírové smlouvy.

Řada autorů se však doposud neshodla na tom, kdy je provádění DDR programů složitější. Například Massimo Fusato, autor článku „*Disarmament, Demobilization , and Reintegration of Ex-Combatans*“, zastává názor, že provádění DDR programů je mnohem komplikovanější po skončení války. Dle autora v této době vzniká obrovský tlak na co nejrychlejší odzbrojení a demobilizaci bývalých vojáků. Ti navíc musí být rozděleni dle příslušnosti své bývalé bojující strany, jinak by mohlo dojít k dalšímu krveprolití. Vedle vzájemné nevráživosti musí vedení programů čelit i složité ekonomické situaci, která je často důsledkem dlouhodobého konfliktu. Při tak ohromném počtu demobilizovaných navíc hrozí nedostatečná finanční podpora. Neúspěch může nastat také při nedokonalém plánování a nedostatečném monitorování.⁵⁴

O tom, že provádění programů DDR v době konfliktu není o nic jednodušší, vypovídají i informace z Global Report 2008. Již v předchozí kapitole bylo zmíněno, že mnoho dnešních (především protivládních) ozbrojených složek odmítá plnit závazky mezinárodního práva zakazující rekrutování dětí. Aby došlo k propuštění dítěte, musí nejdříve ze všeho dojít k jeho identifikaci a zjištění jeho aktuální pozice. Pokud se podaří získat tyto informace, následuje složitá fáze vyjednávání. Získat si přístup k dítěti je mnohdy velmi problematický a nebezpečný. Jako příklad toho je i zavraždění pracovníka NGO roku 2006 na území Demokratické republiky Kongo.⁵⁵

⁵³ Fussato, Masimo (2003). *Disarmament, Demobilization , and Reintegration of Ex-Combatans* (11. 2. 2014: <http://www.beyondintractability.org/essay/demobilization>).

⁵⁴ Fussato, Masimo (2003). *Disarmament, Demobilization , and Reintegration of Ex-Combatans* (11. 2. 2014, <http://www.beyondintractability.org/essay/demobilization>).

⁵⁵ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 28.

4.4. Kritéria před DDR

Odzbrojení, demobilizace i reintegrace jsou považovány za velmi komplexní programy. Dle Masima Fussata musí být před zahájením DDR splněno pět základní a nejdůležitějších kritérií, od nichž se odvíjí míra úspěšnosti programu.

1. **Bezpečné prostředí.** Odebrání zbraní a budování vzájemné důvěry jsou nezbytnými předpoklady pro úspěšnost následujícího procesu. Velmi důležitou roli mezi znepřátelenými skupinami hraje třetí neutrální strana, která tvoří pozici zprostředkovatele a tlumočnicka názorů.
2. **Účast všech znepřátelených stran.** Splnění této podmínky není jednoduché, neboť je potřeba, aby přístup ke každé straně byl stejně spravedlivý. Otázka spravedlnosti je však subjektivní, a proto je hranice mezi mírem a znovu započatým konfliktem velmi vratká. Je nutné, aby organizátoři již od počátku DDR pravidelně komunikovali se všemi stranami konfliktu, především pak věnovali patřičnou pozornost jejich velitelům. Všechny kroky musí probíhat najednou, především se to týká odzbrojení. Toto je velmi důležité, neboť v případě, že by již jedna strana neměla zbraně, mohla by se stát obětí strany druhé.
3. **Existence mírových smluv a politických dohod mezi znepřátelenými stranami.** Sjednaný mír a jednotná politická vůle představují elementární kroky pro spuštění celého programu. Do obsahu těchto smluv by tak měly být vsazeny kroky, jako například stanovení cílů v rámci post-konfliktní rekonstrukce, vytvoření důvěryhodných institucí a vytyčení kritérií pro účast v programu DDR
4. **Nutnost komplexnosti a spolupráce.** Jelikož jsou DDR programy organizovány na lokální, národní i mezinárodní úrovni, je potřeba, aby všichni aktéři spolu komunikovali. Všechny fáze musí proběhnout ve stejném pořadí a ve stejný čas. Reintegrace bez předchozího odzbrojení a demobilizace bez integrace mohou

vést jen krátkodobému úspěchu. Co se spolupráce týče, odzbrojení by mělo probíhat ve spolupráci peacekeepingu a národních vojenských jednotek. Na zajištění základních potřeb, zdravotní péče, jídla a vzdělání by se měly podílet civilní organizace národní úrovně společně s mezinárodními aktéry. Otázka začlenění musí být projednávána v těsném sejetí s místními komunitami. Vynechání jedné z úrovní může vést k některé z dříve vyjmenovaných překážek a k neúspěchu programu.

5. **Zajištění financí.** Celý DDR proces je velmi nákladný. Je potřeba výdajů na demolici zbraní, na administrativu, na základní potřeby vojáků, na jejich převoz, na stopování pozůstalých, na ekonomické balíčky, na vzdělání, na vyučení a na mnoho a mnoho dalších věcí, bez kterých se programy neobejdou. Nedostatečné finance mohou způsobit nedokončení procesu a opětovné vypuknutí konfliktu.⁵⁶

4.5. Fáze DDR

K prvnímu provedení DDR programu došlo v rámci pozorovatelské mise ONUCA ve Střední Americe v roce 1989. V následujících zemích se tento mandát OSN rozšířil i do ostatních zemí po celém světě. Dlouhá léta však chyběl společný strategický rámec. Každý nový program tak musel být vypracováván od nuly s přihlédnutím na předchozí postupy a zkušenosti z předešlých DDR. To mělo za následek špatnou koordinaci mezi jednotlivými peacekeepingovými misemi, programy a fondy. Mezi roky 2004 a 2006 tak byly v rámci pracující skupiny OSN pro odzbrojení, demobilizaci a reintegraci („*UN Inter-Agency Working Group on Disarmament, Demobilization and Reintegration*“) stanoveny standardy, dle kterých měl být zajištěn společný postup a směr všech aktérů při provádění těchto programů v praxi. V anglickém znění jsou tyto nové postupy nazvány jako „*Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration*“

⁵⁶ Fusato, Massimo (2003). Disarmament, Demobilization, and Reintegration of Ex-Combatants. *Beyond Intractability* (3. 2. 2014: <http://www.beyondintractability.org/essay/demobilization>).

*Standards*⁵⁷, zkráceně IDDRS. IDDRS byly vytvořeny na základě shromážděných zkušeností a poskytují vhodné strategie a postupy pro plánování, konstrukci, řízení, monitoring a hodnocení úspěšnosti programů. Tyto standardy jsou použitelné i na misích nepeacekeepingového charakteru.⁵⁸ V následujících kapitolách se zaměříme blíže na jednotlivé fáze odzbrojení, demobilizace a reintegrace v rámci programu DDR a podíváme se, jaké problematiky s sebou přinášejí.

4. 5. 1. Odzbrojení

Program odzbrojení je dle OSN definován jako shromáždění, dokumentace, kontrola a následná likvidace munice, výbušnin, lehkých, těžkých a malých ručních zbraní. Je zpřístupněn nejen pro bývalé vojáky, ale také pro civilní obyvatelstvo, kterému se během konfliktu podařilo získat přístup k materiálu vojenského charakteru.⁵⁹

Plánování odzbrojení, demobilizace a integrace by mělo probíhat paralelně s vyjednáváním míru. Toto načasování má dva důvody. Za prvé, časový úsek mezi skončením konfliktu a zahájením DDR by měl být pokud možno co nejkratší, a proto je nutná dostatečná příprava. Za druhé, všechny přijaté kroky a cíle DDR by měly být součástí obsahu mírové smlouvy.⁶⁰ Následné plánování a časový harmonogram by měl být v souladu se stanovami ve smlouvách. Pro všechny případy je zde však počítáno i s časovou rezervou.

4. 5. 1. 1. Kde probíhá odzbrojování

Odzbrojení probíhá na předem stanovených místech. Většinou se jedná o kasárny či vojenské tábory. Pro převoz bojovníků jsou zajištěny příslušné

⁵⁷ UNDDR (2006). *Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards* (16. 3. 2014: http://pksoi.army.mil/doctrine_concepts/documents/UN%20Guidelines/IDDRS.pdf).

⁵⁸ POTI (2007). *Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR): Principles of Intervention and Management in Peacekeeping Operations* (16. 3. 2014: http://cdn.peaceopstraining.org/course_promos/ddr/ddr_english.pdf), p. vi.

⁵⁹ United Nations (2010). *DDR in peace operations a retrospective* (3. 2. 2014: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/DDR_retrospective.pdf).

⁶⁰ UNDPO (1999). *Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines* (14.2 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 18.

konvoje. Pokud se však daná destinace nachází blízko jejich vojenské základny, je možno se do ní dopravit pod vedením velitelů pěšky. Odzbrojování je zahájeno okamžitě po příjezdu vojáků, kteří se do center dostávají v postupných časových vlnách. Dle zkušeností je mnoho vojáků po letech bojů již unaveno a svých zbraní se vzdávají převážně dobrovolně. To je však mnohdy kamenem úrazu, neboť se tento počet dobrovolníků může v průběhu času zvyšovat natolik, že v určité chvíli dojde k překročení kapacit tábora. Při plánování by se s takovou extrémní situací mělo počítat a nastavit velikost tábora tak, aby v případě velkého množství vojáků byla flexibilně přizpůsobivá. Přestože jedním z kritérií bylo paralelní odevzdání zbraní u všech aktérů, v praxi některé ozbrojené skupiny s odevzdáním zbraní otálejí až do posledních chvil. I na toto musí být organizátoři připraveni a měli by být schopni za těchto okolností proces odzbrojení kdykoliv obnovit.

4. 5. 1. 2. Evidence zbraní

O každé odevzdané zbraně se vede pečlivá dokumentace. Eviduje se typ zbraně, rok výroby, jméno držitele, jméno toho, kdo zbraň převzal, místo odevzdání a také její historie (informace o výrobcí, vývozu apod.). Každé zbraně je přiděleno identifikační číslo. Tato pečlivá dokumentace je potřebná jak pro vyhodnocení úplnosti procesu, tak pro otázku financování. V minulosti se několikrát potvrdilo, že v první vlně odzbrojení dochází ke sběru zbraní, které jsou nefunkční či nízké kvality. S postupem času kvalita a funkčnost zbraní narůstá. Obecně platí, že na lovecké a tradiční zbraně (kopí, mačety) se proces odzbrojení nevztahuje. Toto však může být přehodnoceno v okamžiku, kdy se prokáže, že tyto zbraně představují hrozbu pro ostatní. Jednotlivé odzbrojovací destinace se od sebe proto mohou navzájem lišit s ohledem na to, jakou vojenskou skupinu a typy zbraní spravují.

Každý, kdo odmítne svou zbraň vydat, nebo neprokáže svou minulost vojáka, nemá k dalším dvěma fázím (demobilizaci a reintegraci) přístup. Výjimkou tohoto pravidla jsou chlapci a dívky, kteří byli v minulosti dětskými vojáky. Bez ohledu na to, zda se na dané místo odzbrojení dostaví nebo ne,

přístup k DDR programům by jim měl být stále otevřen.⁶¹ Vztah mezi dětským vojákem a jeho zbraní je většinou velmi silný a dítě se jí mnohdy odmítá vzdát, neboť pro něj představuje jedinou záruku ochrany (Besh, 2007: 158-170). Je důležité, aby byly děti odzbrojovány na jiném místě než dospělí. Stejně tak následující fáze DDR musí probíhat odděleně a v dostatečné vzdálenosti od místa konfliktu. Cílem této separace je rozbít mocenský vztah mezi dětským vojákem a jeho velitelem.⁶²

4. 5. 1. 3. Neúplné odzbrojení

Ačkoliv na procesu odzbrojení pracují aktéři všech mezinárodních, národních i lokálních úrovní, nikdy nedojde ke stoprocentnímu nashromáždění zbraní. Velké množství z nich zůstává v rukou svých vlastníků nebo ve skrytých zbrojních úložištích. Tyto zbraně většinou nejsou identifikovány, neboť jejich držitelé mohou být aktéři nejruznějších stran konfliktu, které nejsou do mírových operací zcela přizvány. Vlastníci si své zbraně drží také jako záruku ochrany v případě vypuknutí dalšího konfliktu. Zvýšená kriminalita, násilí a krádeže, které se mnohdy v post-konfliktním období objevují, jsou částečně připisovány i snadné dostupnosti těchto zbraní.

Za těchto důvodů vzniklo několik dalších pomocných odzbrojovacích programů, jejichž cílem bylo motivovat lidi natolik, aby se sami rozhodli odevzdat své zbraně. Mezi tyto programy řadíme tzv. „*turn in*“, „*buy back*“, „*swap*“ nebo „*weapons- for- development*“. Výměnou za zbraň může její vlastník dosáhnout jak peněžní hodnoty, tak různých služeb, potravin, materiálu, či dokonce bydlení. Dle zkušeností tím nejžádanějším programem je „*weapons- for- development*“, kdy se výměnou za zbraň vlastníkovi dostane odborného

⁶¹ UNDPO (1999). Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 51-52.

⁶² Rivald, Lysanne (2010). Child Soldiers and Disarmament, Demobilization and Reintegration Programs: The Universalism of Children's Rights vs. Cultural Relativism Debate. *The Journal of Humanitarian Assistance* (14. 2. 2014: <http://sites.tufts.edu/jha/archives/772>).

vzdělání. Tyto praktiky jsou však velmi často kritizovány v důsledku neetického odměňování nezodpovědných jedinců.⁶³

Po odzbrojení získávají účastníci oficiální status bývalého vojáka. Každému z nich je přidělena kartička jako doklad o tom, že odevzdal svou zbraň. Po tomto procesu následuje převoz vojáka do předem stanovených míst, kde následně probíhá proces demobilizace. U dětských vojáků je důležité, aby proces odzbrojení byl co nejkratší. Stejně tak dokumentace, která by měla proběhnout v průběhu 48 hodin. Dětský voják by se nikdy neměl do demobilizačního centra vydat sám, neboť existuje riziko opětovného rekrutování a ohrožení jeho bezpečnosti. Proto je vyžadováno, aby byl převoz dětí zajištěn buď aktéry, kteří se podílejí na jeho propuštění (pracovníci UNICEF, peacekeepingu, apod.), nebo v doprovodu svých velitelů jednotky.⁶⁴

4. 5. 2. Demobilizace

Tam, kde proces odzbrojení končí, tam začíná proces demobilizace. Ta je definována jako formální kontrolované propuštění bojovníků z ozbrojených sil a skupin. Skládá se ze dvou fází. V té první dochází zpravidla ke shromáždění jednotlivců či jednotek v dočasných centrech založených pro tento účel. Druhá fáze, někdy označována jako již zmíněná „*reinsertion*“, zahrnuje balíček služeb a podpory.⁶⁵ V těchto rehabilitačních centrech se každému účastníkovi dostává nezbytných potřeb, ať už fyzického nebo psychosociálního charakteru.⁶⁶

Proces demobilizace se může dělit na formální a neformální. Formální demobilizací označujeme takovou skutečnost, kdy dětské vojáci byli propuštěni na základě mírových smluv nebo v důsledku reorganizace počtu vojáků

⁶³ UNDPO (1999). Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 63-69.

⁶⁴ UNDPO (1999). Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 84.

⁶⁵ United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre (2005) *What is DDR?* (1. 11. 2013: http://www.unddr.org/what-is-ddr/introduction_1.aspx).

⁶⁶ Fusato, Massimo (2003). Disarmament, Demobilization, and Reintegration of Ex-Combatants. *Beyond Intractability* (3. 2. 2014: <http://www.beyondintractability.org/essay/demobilization>).

v průběhu války. Naopak útěk z ozbrojené složky nebo dobrovolné propuštění dítěte je považováno za demobilizaci neformálního charakteru.⁶⁷

Dle závazků z Pařížských principů musí být demobilizační centra postavena na bezpečném místě, to znamená v dostatečné vzdálenosti od válečných zón. Stejně tak i podmínky uvnitř center nesmí být v rozporu s mezinárodními stanovami.⁶⁸

4. 5. 2. 1. Dokumentace

V průběhu demobilizace hraje klíčovou roli pečlivá a pravidelná dokumentace. Již při procesu ozbrojování je každému účastníkovi přiřazena informativní kartička, se kterou je daný voják převezen do rehabilitačních center. Tyto informace jsou jak osobního (jméno, narození, pohlaví, rodinný stav, přímí příbuzní, adresa, dosavadní vzdělání/předchozí práce, zdravotní problémy, postižení), tak vojenského charakteru (hodnost, číslo pluku, datum a místo naboru, datum demobilizace, důvody demobilizace, chování při demobilizaci apod.).

Na rozdíl od dítěte je od každého dospělého bývalého vojáka k dobrovolné účasti na demobilizaci požadován písemný souhlas (podpis či otisk palce). Tím se daný voják do budoucna nadále zavazuje zdržovat se vojenských činností. Porušením tohoto závazku je považováno za trestný čin, a proto by měl být každý účastník před svým souhlasem o těchto skutečnostech důkladně informován.⁶⁹ Demobilizace dětských vojáků je proto o to komplikovanější, že může proběhnout často proti jejich vůli. Opuštění známého prostředí vojenské jednotky je pro dítě velmi traumatické a přechod do civilního života pro něj mnohdy představuje skok do neznámé budoucnosti.⁷⁰

⁶⁷ Verhey, Beth (2001). Child soldiers: Preventing, Demobilizing and Reintegrating. *Africa Region Working Paper Series*. No. 23. (15. 2. 2014: <http://www.worldbank.org/afr/wps/wp23.pdf>) p. 6.

⁶⁸ UNICEF (2007). *Paris principles and Paris commitments* (21.12. 2013: http://www.unicef.org/protection/57929_58012.html).

⁶⁹ UNDPO (1999). Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 84-87.

⁷⁰ Verhey, Beth (2001). Child soldiers: Preventing, Demobilizing and Reintegrating. *Africa Region Working Paper Series*. No. 23. (15. 2. 2014, <http://www.worldbank.org/afr/wps/wp23.pdf>) p. 6.

4. 5. 2. 2. Počáteční pohovory

Prvním krokem demobilizace dětských vojáků je počáteční pohovor. Ten by měl proběhnout v co nejkratší době od příjezdu dítěte do centra. Na jeho základě se mohou pracovníci centra dozvědět co nejvíce o fyzickém a psychickém stavu dítěte, a tak mu poskytnout neodkladnou péči. Získané informace během pohovoru mnohdy usnadní i proces hledání pozůstalých.⁷¹

Dětští vojáci přistupují k pohovorům jednotlivě. Tak dochází k postupnému přerušení hierarchického postavení mezi jednotlivcem a zbytkem oddílu.⁷² Děti jsou tak také chráněny před dalším zneužíváním ze strany ostatních vojáků.⁷³

Celý pohovor musí být veden v mateřském jazyce. Organizátoři by měli brát zřetel také na to, aby byli pracovníci center pokud možno stejné národnosti, jako je dětský voják. Dle zkušeností tato podmínka měla významný vliv na získání důvěry dítěte.⁷⁴ V některých případech, týká se to především zneužitých dívek, je vyžadováno, aby personál byl stejného, tedy ženského pohlaví. Často se stává, že děti jsou zpočátku velmi neochotné poskytovat své osobní informace. Nedůvěřivost, strach, hanba, opovrhání, zlost atd. Důvody, proč děti volí cestu mlčenlivosti, jsou u každého jedince individuální. Tyto komunikační bariéry lze prolomit jedině pozorností, vlídným chováním a pravidelnou komunikací mezi pracovníky center a dětmi. Všechny výše stanovené podmínky hrají velkou roli při budování postupné důvěry, která je pro úspěšný proces demobilizace nezbytná.⁷⁵

⁷¹ UNDPO (1999). Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>), p. 84-87.

⁷² Rivald, Lysanne (2010). Child Soldiers and Disarmament, Demobilization and Reintegration Programs: The Universalism of Children's Rights vs. Cultural Relativism Debate. *The Journal of Humanitarian Assistance* (14. 2. 2014: <http://sites.tufts.edu/jha/archives/772>).

⁷³ UNICEF (2007). *Paris principles and Paris commitments* (21.12 2013: http://www.unicef.org/protection/57929_58012.html).

⁷⁴ UNICEF (1997). *Cape Town Principles and Best Practices* (22. 12. 2013: [http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles\(1\).pdf](http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles(1).pdf)).

⁷⁵ UNDPO (1999). Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>), p. 84-87.

Zaznamenané informace jsou během pravidelných sezení pečlivě dokumentovány, o čemž je dítě také během prvního pohovoru informováno. Pracovník je také povinen oznámit dítěti důvody k vedení dokumentace a vyjmenovat osoby, které budou mít k jeho osobním datům do budoucna přístup. Dítě by mělo být také pečlivě informováno o následujících fázích demobilizace a integrace.⁷⁶

Po daném rozhovoru je dítě neprodleně podrobeno lékařské prohlídce, kde jsou zjištěny závažnosti jeho zranění.⁷⁷

Pohovory a další činnosti v centrech jsou prováděny vyškoleným personálem, který je předem podrobně seznámen s dětskými právy a problematikou dětských vojáků. Při přípravných fázích čelí každý z účastníků nejrůznějším situacím, se kterými může při práci v terénu setkat a na které by proto měl být připraven. Pro školení personálu existuje velké množství národních institucí, jež spolupracují s peacepeengovými školícími tréninky. Všechny tyto instituce pracují pod záštitou tzv. IDDRTG („*The Integrated DDR Training Group*“) a jednají v souladu se standardy pro DDR.⁷⁸

4. 5. 2. 3. Základní potřeby a služby

V centrech je každému dítěti zajištěno dočasné ubytování, základní potřeby (jídlo pití), zdravotní péče, psychologicko-sociální poradenství a základní potřebné vzdělání/vyučení. Tuto fázi demobilizace, při které se dětem dostává základních potřeb, nazýváme „*reinsetion*“.⁷⁹

Rehabilitační a reintegrační centra myslí především na budoucnost vojáků a jejich schopnost integrace do civilního života. Děti, které byly rekrutovány ve velmi nízkém věku nebo se v zajetí narodily, jsou ve velkém množství případů

⁷⁶ UNICEF (2007). *Paris principles and Paris commitments* (21.12 2013: http://www.unicef.org/protection/57929_58012.html).

⁷⁷ UNDPO (1999). *Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines* (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 73-76, 84-87.

⁷⁸ United Nations (2010). *DDR in peace operations a retrospective* (http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/DDR_retrospective.pdf, 3. 11. 2013), p. 5.

⁷⁹ United Nations (2010). *DDR in peace operations a retrospective* (http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/DDR_retrospective.pdf, 3. 11. 2013), p. 4.

negramotné. Ve spolupráci s UNICEF je těmto dětem poskytnuta náhrada za ztracené roky vzdělání. Díky dobrovolnému financování se jim tak dostává péče proškoleného personálu i přístup ke školním pomůckám, které jsou pro výuku nezbytné. Škola probíhá pravidelně uvnitř rehabilitačních center. Vedle vzdělání navíc děti dochází na pravidelná psychologická sezení, kde se zjišťuje jejich současný stav a pokrok.

Děti, které se cítí být dostatečně staré na to, aby chodily do školy, mohou využít programu vyučení, tzv. „*skills training*“. Při nich se učí nejružnějším řemeslům a službám. Těmi nejčastějšími bývají např. krejčovství, barvení tkanin, kurzy na kadeřnice a holiče či na výrobu koberec. Každé dítě je přiřazeno k mistrovi dle vybraného odvětví. Tyto obory jsou pracovníky center vybírány na základě předchozího monitoringu ekonomické situace v dané oblasti, která probíhá ve spolupráci s místními komunitami. Jednotlivé obory jsou tedy zvoleny tak, aby vyškolené dítě mělo co nejvyšší šanci získat v dané oblasti zaměstnání. S hledáním práce může dítěti pomoci i personál center. To však není pravidlem.⁸⁰ Bývalí bojovníci, kteří v jednotce sloužili například pro účely zásobování, stavebnictví či komunikace mají v životě po konfliktu výhodu, neboť již mají potřebné zkušenosti pro civilní zaměstnání. Většina bývalých vojáků však aktivně bojovala se zbraní v ruce a kvalifikace jim tedy často chybí.⁸¹ Dané vyškolení hraje důležitou roli i při procesu integrace, neboť dítě se stává ekonomicky produktivní částí rodiny.⁸²

V rámci procesu demobilizace jsou dospělým vojákům poskytovány balíčky ekonomické podpory, tedy peníze. Otázka poskytování této pomoci je však někdy problematická, neboť mnoho starších dětí záměrně tají informace o svém skutečném věku, aby také získaly tuto podporu. U některých chlapců

⁸⁰ Williamson, John (2006). *The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone* (16. 2. 2014: <http://www.ourmediaourselves.com/archives/43pdf/williamson.pdf>) p. 197-199.

⁸¹ UNDPO (1999). *Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines* (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 78-79.

⁸² Rivald, Lysanne (2010). *Child Soldiers and Disarmament, Demobilization and Reintegration Programs: The Universalism of Children's Rights vs. Cultural Relativism Debate. The Journal of Humanitarian Assistance* (14. 2. 2014: <http://sites.tufts.edu/jha/archives/772>).

a dívek, kteří jsou již ženatí nebo vdaní, či dokonce mají své vlastní potomky, je věk jen velmi těžko rozpoznatelný. Řešení je často svízelné. Některé děti se záměrně „postaršují“, neboť vidí balíček jako jedinou cestu k tomu, aby byly rodinou a komunitou znovu přijaty.⁸³ U těch nejmenších dětí však demobilizace hraje naprosto jinou roli. Více než o získání finančního balíčku u nich jde především o sociální, psychologickou a fyzickou pomoc.⁸⁴

4. 5. 3. Reintegrace

Reintegrace neboli opětovné začlenění, je psychologický, sociální a ekonomický proces, kdy bývalý bojovník přijímá status civilního občana a je zařazen zpět do občanské společnosti. Tato poslední fáze začíná již v průběhu procesu demobilizace a v mnoha krocích se s ní i překrývá. Pro bývalého dětského vojáka je tato fáze DDR důležitá v tom, že dochází k jeho opětovnému navrácení do rodiny, k pozůstalým příbuzným nebo do pěstounské péče.⁸⁵

Dle Verheya proces reintegrace skládá ze tří důležitých bodů, a to z psychologicko-sociální podpory, možnosti vzdělání a vyučení a znovusjednocení se s rodinou.⁸⁶

4. 5. 3. 1. Pátrání po rodině

Jak již bylo řečeno, ve fázi demobilizace absolvuje každý dětský voják po příjezdu do centra počáteční pohovor, kde dochází ke zjišťování jeho osobních údajů. Na jejich základě je zahájeno pátrání po možných členech rodiny. Dítěti jsou v pravidelných sezeních pokládány otázky o jeho nevojenské minulosti. Tato terapie má dvojí účinek. Personál se dozvídá podrobnější informace, které mohou být nápomocny při pátrání po rodině, dítě se skrze

⁸³ Rivald, Lysanne (2010). Child Soldiers and Disarmament, Demobilization and Reintegration Programs: The Universalism of Children's Rights vs. Cultural Relativism Debate. *The Journal of Humanitarian Assistance* (14. 2. 2014: <http://sites.tufts.edu/jha/archives/772>).

⁸⁴ UNDPO (1999). Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 78-83.

⁸⁵ United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre (2005) *What is DDR?* (1. 11. 2013: http://www.unddr.org/what-is-ddr/introduction_1.aspx).

⁸⁶ Verhey, Beth (2001). Child soldiers: Preventing, Demobilizing and Reintegrating. *Africa Region Working Paper Series*. No. 23. (15. 2. 2014: <http://www.worldbank.org/afr/wps/wp23.pdf>) p. 15.

vyprávění a rozpomínání se na civilní život postupně odpoutává od minulosti vojáka. Tím se naděje na úspěšnou integraci značně zvyšují.⁸⁷

4. 5. 3. 2. Psychologická a sociální transformace a komunity

Začlenění bývalého vojáka zpět ke své rodině a komunitě vyžaduje především psychologickou a sociální přeměnu. U dívek a chlapců nízkého věku, kteří byli dříve dětskými vojáky, se postupem času vytváří pocit nemožnosti návratu se domů. Tato přeměna je nepředstavitelně obtížná a dítě se musí začít na sebe dívat z nového úhlu pohledu. Dochází tak k transformaci identity z dětského vojáka na akceptovaného člena civilní společnosti. Nutno poznamenat, že daná sociální a psychologická transformace platí stejně tak pro rodinu a komunitu dítěte.⁸⁸ Pokud rodina nedokáže překonat minulost svého dítěte, nikdy nedojde ke stoprocentně úspěšnému začlenění.

Zkušenosti ukázaly, že nejúspěšnější integrační programy jsou ty, které blíže spolupracují s komunitami.⁸⁹ Přístup komunit a rodin je však často rozdílný, neboť téměř všechny byly nějakým způsobem daným konfliktem poznamenány. Každá však jinak a na jiné úrovni. Ne vždy jsou tak místní obyvatelé ochotni bývalého vojáka přijmout. Je důležité si uvědomit, že mentalita lidí se v průběhu konfliktu změní. Pro místní již děti nepředstavují malé a nevinné bytosti, nýbrž nebezpečné a nelítostné zabijáky.

V takovém případě stojí dialog s komunitami na prvním místě. Starší společenství, kmenoví náčelníci a místní instituce mají moc ovlivňovat veřejné mínění svých obyvatel. Proto velká část úsilí o vyjednávání směřuje právě jejich směrem. Velmi efektivním nástrojem pro úspěšnou integraci se ukázalo být přizvání těchto autorit do všech fází DDR. Velkou roli hraje dále široké množství aktérů (NGO, mládežnické kluby, církve, média, apod.), které povzbuzují dané

⁸⁷ UNDP (1999). Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 84-86.

⁸⁸ Williamson, John (2006). *The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone* (16. 2. 2014: <http://www.ourmediaourselves.com/archives/43pdf/williamson.pdf>) p. 2002-203.

⁸⁹ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 25, 30.

komunity k účasti na začlenění dětí.⁹⁰ V minulosti se prokázalo, že jedině skrze trpělivou spolupráci s komunitami, senzibilizaci a mediaci s rodinami je možno dosáhnout vysoké úspěšnosti programu.⁹¹

Proces reintegrace a zpětné kontroly pokračuje až do okamžiku, kdy se situace dítěte v komunitě podobá situaci před konfliktem. Mnoho z nich je tak ještě roky po shledání se svou rodinou monitorováno. Největší problémy se objevily především u dětí, které byly z důvodu smrti svých rodičů svěřeny do péče dalekých příbuzných či cizích pěstounů. Pouto mezi dítětem a novou rodinou nemusí být tak silné. Dle některých získaných informací byly děti v těchto rodinách využívány jako domácí sluhové a otroci. K monitorování dítěte přispívají místní nevládní organizace nebo například lidé z místní komunity (učitelé apod.).⁹²

Vyvrcholení procesu reintegrace je mnohdy doprovázeno tzv. „očisťujícími“ ceremoniály, při nichž je dítě slavnostně znovu navraceno do civilního okolí. Pro komunitu a děti je tato událost významným krokem, neboť dochází k vytvoření vzájemného pouta důvěry. S realizací těchto rituálů pomáhají různí aktéři na lokální, národní i mezinárodní úrovni, kteří většinou zajišťují materiál apod. Samotná příprava je v rukách dané komunity, která jedná v souladu s místními tradicemi.⁹³

4. 5. 3. 3. Krátkodobý versus dlouhodobý proces

Velmi často se objevuje názor, že dítě by mělo být navraceno ke své rodině, jakmile to bude možné. Zastánci tohoto názoru argumentují, že všechna podpora by měla být poskytována především prostřednictvím rodiny a komunity.

⁹⁰ UNDPO (1999). Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 77-78.

⁹¹ Williamson, John (2006). *The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone* (16. 2. 2014: <http://www.ourmediaourselves.com/archives/43pdf/williamson.pdf>) p. 192-193.

⁹² UNDPO (1999). Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 86-87.

⁹³ Williamson, John (2006). *The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone* (16. 2. 2014: <http://www.ourmediaourselves.com/archives/43pdf/williamson.pdf>) p 196.

Na druhé straně jsou tu jiní, kteří tvrdí, že rehabilitační centra poskytují dětem nenahraditelnou profesionální péči a ochranu před dalším rekrutováním.⁹⁴ Příkladem toho je velmi úspěšný proces DDR v Nepálu, kde ještě téměř rok po podepsání mírové smlouvy byly v rehabilitačních centrech zaznamenány stovky bývalých dětských vojáků.⁹⁵ Dalšími výhodami je dostupná psychologická a zdravotní péče, s jejichž pomocí dochází k identifikaci a léčbě specifických problémů dítěte.

Někdy je oddálení odchodu z center způsobeno také neochotnou ze strany dítěte či jeho rodiny. Některá centra nabízejí mnohem lepší životní podmínky a služby, než je tomu v dané komunitě. Mnoho rodin věří, že dítěti tato centra poskytují víc, než by ony samy dokázaly, a sjednocení proto oddalují.⁹⁶

Dlouhodobá péče je však dostupná jen vzácně, a to především kvůli financování. Nedostatek peněžní pomoci může způsobit nedokončení procesů DDR. Využití finančních prostředků je zaměřeno především na období post-konfliktní demobilizace a jen krátkodobou integraci. Podpora pro dlouhodobé vedení programů je zřídka dostupná.⁹⁷

4. 6. Proč děti nechtějí být součástí DDR

Nejeden zdroj v minulosti informoval o tom, že někteří bývalí dětské vojáky se programům DDR záměrně vyhýbají. Odmítají tak psychologickou, zdravotní, vzdělávací a další pomoc, která je jim v rámci programu poskytována. Jejich chování má však svůj pádný důvod. Pokud se přikloní k účasti na DDR, bude jim automaticky přidělena nálepka bývalého dětského vojáka. Tato identifikace může být následována sociálním vyloučením, stigmatizací a ohrožení jejich bezpečnosti.

⁹⁴ UNDPO (1999). *Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines* (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 87-90.

⁹⁵ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 30.

⁹⁶ UNDPO (1999). *Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines* (14. 2. 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>) p. 87-90.

⁹⁷ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 30-31.

Avšak anonymní začleňování dítěte do společnosti nese svá rizika, neboť se mu nedostává odpovědi na jeho potřeby. Častěji jsou to především vojáci ženského pohlaví, kteří skrývají svou identitu. Dívky, které navíc v průběhu konfliktu zplodily potomka, mají větší potíže při demobilizaci, neboť musí při příchodu do komunity identifikovat otce svých dětí, a to jsou většinou vojáci.⁹⁸ Je potřeba říci, že pro některé ženy /dívky představuje sňatek s vojákem jediný možný útek před opakovaným znásilňováním ostatními členy jednotky.⁹⁹ Z těchto a mnoha dalších důvodů odmítají proces DDR a raději volí snazší cestu zůstat se svým manželem uprostřed konfliktu.¹⁰⁰

Již v minulosti bylo navrženo zřízení speciálních genderových programů s příslušným personálem, který by poskytoval speciální péči dětem a dívkám, které se staly součástí ozbrojených skupin. Je potřeba, aby byly dívky začleněny do DDR programů již od samého počátku. Bez patřičného vzdělání, bez manžela a s dítětem je hledání zaměstnání a zajištění základní obživy velice složité. Proto je nanejvýš naléhavé, aby dívky byly začleněny do DDR programů, kde by byly vyslyšeny nejen jejich fyzické a psychické, ale i ekonomické potřeby.

Existují i další důvody, proč se dětští vojáci, v tomto případě především chlapci, odmítají podílet na DDR. Bojové jednotky dětem nabízejí novou rodinu v podobě ostatních vojáků, ochranu před chudobou, pocit bezpečí a mnohdy i vysoké vážené postavení. Pro chlapce a dívky, kteří ztratili rodinu, je to mnohdy to jediné, co jim v životě zůstalo (Besh, 2007: 158-170).

⁹⁸ Rivald, Lysanne (2010). Child Soldiers and Disarmament, Demobilization and Reintegration Programs: The Universalism of Children's Rights vs. Cultural Relativism Debate. *The Journal of Humanitarian Assistance* (14. 2. 2014: <http://sites.tufts.edu/jha/archives/772>).

⁹⁹ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 28-29.

¹⁰⁰ Rivald, Lysanne (2010). Child Soldiers and Disarmament, Demobilization and Reintegration Programs: The Universalism of Children's Rights vs. Cultural Relativism Debate. *The Journal of Humanitarian Assistance* (14. 2. 2014: <http://sites.tufts.edu/jha/archives/772>).

5. Případová studie

5. 1. Sierra Leone

Sierra Leone (SL) je malý přímořský stát ležící na západním pobřeží afrického kontinentu. Po zrušení otroctví bylo z britské iniciativy na západním pobřeží Afriky vytvořeno území pro svobodné černé obyvatelstvo. Tato nová britská kolonie byla oficiálně vyhlášena roku 1787, kdy do země imigrovalo již na čtyři sta svobodných mužů a žen. Jako symbol země svobodných občanů bylo hlavní město pojmenováno Freetown. Svou nezávislost získala SL roku 1967.¹⁰¹

V roce 1991 protivládní ozbrojené síly Revolutionary United Front (RUF) překročily hranice Sierry Leony a rozpoutaly krvavou válku, která trvala jedenáct let. Za hlavního iniciátora byl označen liberijský prezident Charles Taylor, který vedl ve své zemi velmi nákladnou občanskou válku. Po vyčerpání vzácného dřeva se jeho snahy získat nové finanční prostředky přesunuly směrem k SL, o níž bylo známo, že má bohatá ložiska diamantů. S falešným cílem svrhnout zkorumpovanou vládu a nastolit bezpečné prostředí pro sierro-leonské obyvatelstvo obsadily jednotky RUF v čele s Fodayem Sankohem východní hranici Sierra Leone. Skutečnou záminkou pro rozpoutání války však bylo získání moci nad diamantovými doly.¹⁰²

Válka byla vedena s neuvěřitelnou krutostí, a to především ze strany RUF. Plenění a vypalování vesnic, unášení a rekrutování dětí, znásilňování žen a dívek, usekávání končetin a kanibalismus patřily k výčtu zvěrstev prováděných jejími členy.¹⁰³¹⁰⁴ Na základě těchto zjištění byla roku 1999 Radou bezpečnosti vytvořena mírová mise UNAMSIL, která měla za úkol kooperovat s místní

¹⁰¹The British Empire. *Sierra Leone* (15. 2. 2014: <http://www.britishempire.co.uk/maproom/sierraleone.htm>)

¹⁰²National Geographic (2012). *V Sierra Leone přestává být válečná minulost vidět. Zbídačená země se zvedá ze dna* (17. 2. 2014: <http://www.national-geographic.cz/detail/v-sierra-leone-prestava-byt-valecna-minulost-videt-zbidacena-zeme-se-zveda-ze-dna-20560/>).

¹⁰³Gisesa, Nyambega (2012). Inside the mind of a cannibal. *Africa Review* (15. 2. 2014: <http://www.africareview.com/Special-Reports/Inside-the-mind-of-a-cannibal/-/979182/1421754/-/neq486z/-/index.html>)

¹⁰⁴Williamson, John (2006). The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone. *Intervention*, Vol. 4, No. 3, p. 185-2005.

vládou a dalšími aktéry (např. vojenské pozorovatelské skupiny ECOMOG vytvořené ECOWAS, apod.) při kontrole nad dodržováním závazků plynoucích z mírové smlouvy z Lomé.¹⁰⁵ Válka však pokračovala i nadále, a to až do roku 2002, kdy byla za pomoci britských vojenských sil ukončena.¹⁰⁶

Dle informací RUF nebyla jedinou ozbrojenou skupinou, která využívala dětské vojáky. Přítomnost dětí v ozbrojených skupinách byla zaznamenána také v AFRA („*Armed Force Revolution Army*“), která roku 1997 vytvořila spojení s RUF¹⁰⁷, a CDF („*The Civil Defense Forces*“). CDF vznikla jako polovojenská organizace podporující zvoleného prezidenta Ahmeda Kabbaha a bojující proti RUF a AFRA.¹⁰⁸

5. 1. 1. Vojákem RUF versus CFD

Začlenění a sociální přijetí dětských vojáků CDF bylo podstatně jednodušší. Na rozdíl od RUF většina těchto dětí neztratila během konfliktu kontakt s rodinou. Svou vojenskou činnost navíc vykonávaly většinou v blízkosti své komunity, která je považovala za své ochránce. Navzdory vysokému počtu dětí zapojených v CDF, byli tito dětští vojáci z politických důvodů po skončení konfliktu z DDR programů vyloučeni. Nejen že jim tak byla odepřena zdravotní a psychologická pomoc, nedostalo se jim ani náhrady za promeškané vzdělání, které bylo pro budoucí život v civilu nezbytné.

Situace se začleněním dětských vojáků z RUF byla složitější. Většina z nich byla při únosech nucena zabít členy své rodiny a pomáhat při plenění svých vesnic. Během konfliktu byly děti (většinou pod vlivem drog) využívány pro vykonávání největších zvěrstev, včetně zabíjení a usekávání rukou, a to jak dospělým, tak dětem. Mladí vojáci byli pro tyto činy svými veliteli vybíráni úmyslně. Čím více zabíjeli, tím více se proměňovali na plnohodnotné vojáky.

¹⁰⁵United Nations (2000). Sierra Leone - UNOMSIL Background (14. 2. 2014, <http://www.un.org/Depts/UNDPO/Missions/unomsil/UnomsilB.htm>).

¹⁰⁶BBC (2013). *Sierra Leone profile* (13. 2. 2014: <http://www.bbc.com/news/world-africa-14094194>).

¹⁰⁷ILHR (2001). *League Reports* (14. 2. 2014: <http://www.ilhr.org/ilhr/reports/killerbills/afrc.html>).

¹⁰⁸Williamson, John (2006). The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone. *Intervention*, Vol. 4, No. 3, p. 185-2005.

O tom, že již není cesty zpět a že bojová jednotka je pro dítě novou rodinou, bylo jednou ze strategií, jak si dospělí vojáci RUF zajišťovali jejich plnou loajalitu. Toto mělo opačný dopad i na místní obyvatele. Dle výzkumu většina komunit projevila odpor či strach vůči dětem RUF a odmítla jakoukoliv účast při jejich začlenění.¹⁰⁹

5. 1. 2. Statistiky

Přesný počet dětí zapojených do války nebyl zjištěn a také mezinárodní aktéři se v těchto číslech často rozcházejí. Přibližný odhad se tak pohybuje v širokém rozpětí od pěti až k deseti tisícům dětských vojáků (např. UNICEF udává 7 tisíc apod.¹¹⁰). Údaje o počtu demobilizovaných jsou již přesnější. Dle výzkumu UNICEF bylo v průběhu a po skončení konfliktu v Sierra Leone demobilizováno celkem 6 845 dětí. Při detailnějším výzkumu zjistíme, že za rok 1998 prošlo procesem DDR 189 dětí, roku 1999 to bylo již 1982 a v období května 2001 do ledna 2002 bylo zaznamenáno 4 674 demobilizovaných dětí.¹¹¹ Program DDR v SR se řadí mezi ty úspěšnější, neboť téměř 98 % demobilizovaných dětí bylo navráceno ke svým rodičům, prarodičům, sourozencům nebo jiným příbuzným.¹¹²

5. 1. 3. Odzbrojení

I přes vysokou úspěšnost se během provádění DDR objevily nedostatky, kterým je nutno se do budoucna vyvarovat. Dle předem stanovených pokynů a v souladu s oficiální definicí dětského vojáka by mělo být do DDR začleněno každé dítě, které se v minulosti jakýmkoliv způsobem zúčastnilo bojů. To, jestli dětský voják aktivně bojoval, nebo působil jako nosič zbraní, by se při

¹⁰⁹ Williamson, John (2006). The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone. *Intervention*, Vol. 4, No. 3, p. 185-2005.

¹¹⁰ UNICEF(2004). *Truth and Reconciliation Commission Report for the Children of Sierra Leone* (12. 2. 2014: <http://www.unicef.org/infobycountry/files/TRCCF9SeptFINAL.pdf>) p. 8-9.

¹¹¹ UNICEF (2005). *The Disarmament, demobilisation and reintegration of children associated with the fighting forces* (12. 2. 2014: http://www.unicef.org/wcaro/WCARO_SL_Pub_LesLearntChildSoldiers.pdf) p. 45.

¹¹² UNICEF (2003). *Peace process falters for child soldiers of Sierra Leone* (17. 2. 2014: http://www.unicef.org/media/media_12200.html).

poskytování přístupu do DDR nemělo rozeznávat. Přesto se během odzbrojení v Sierra Leone prokázalo, že někteří pracovníci peacekeepingu podrobovali bývalé dětské vojáky zkoušce zbraní, při které měly děti prokázat svou obeznamenost s jejich zacházením. Následkem toho došlo k vyloučení mnoha dětí, především dívek, z programu DDR.¹¹³

5. 1. 4. Demobilizace

Demobilizace v Sierra Leone probíhala v tzv. ICC („*Interin Care Centre*“). V souladu se stanovami univerzálního vzorce byla tato zařízení vybudována zvláště pro dospělé a děti, čímž se podařilo rozbít hierarchických vztah mezi nimi. Již předem bylo stanoveno, že délka pobytu dítěte musí být pokud možno co nejkratší. Čím déle trávili chlapec či dívka v centrech, tím více rostlo riziko, že si zvyknou na institucionalizovaný život a dojde tak ke zpomalení přechodu do civilního života. Délka pobytu tak byla stanovena na 6 týdnů. V důsledku nestabilního prostředí na severu a východu země však často docházelo ke zpomalení procesu hledání rodin a mnoho dětí tak doporučenou délku pobytu překročilo. Ke zlepšení situace nepřispívaly ani neustále měnící se standardy dokumentace. Dalším problémem byla minimální spolupráce mezi sociálními pracovníky v centrech a pátracími agenty. Mnoho dětí, které tak překročily dobu 6 týdnů, bylo umístěno do podpůrných center („*foster care*“). Starším bylo dovoleno žít ve skupinkách s dozorem.¹¹⁴

Po skončení programu DDR roku 2002 bylo celkově zaznamenáno, že centra ICC poskytla útočiště až 7 141 dětem (70% chlapců). Z tohoto čísla bylo identifikováno 5 038 dětských vojáků (4 585 chlapců a 453 dívek).

¹¹³ Williamson, John (2006). The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone. *Intervention*, Vol. 4, No. 3, p. 185-2005.

¹¹⁴ Williamson, John (2006). The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone. *Intervention*, Vol. 4, No. 3, p. 185-2004.

U zbylých 30% se jednalo o civilní chlapce dívky, u kterých došlo následkem konfliktu k odtržení od rodiny.¹¹⁵

5. 1. 5. Dívky

Kvůli nedostatečnému zapojení dívek do programů DDR byl v Sierra Leone na základě spolupráce organizace UNICEF, Child Protection Network, Ministerstvem sociální péče a národních a mezinárodních organizací vytvořen tzv. „*Girls Left Behind project*“, jehož cílem bylo pátrání a poskytnutí pomoci téměř 3 tisícům dívkám, které nebyly do DDR zařazeny. Nejefektivnějšími nástroji se staly rádio a TV, jejichž prostřednictvím byly vysílány kampaně a spoty na pomoc dívkám a ženám postiženým válkou. Velkým dílem přispěly také již demobilizované dobrovolnice, které napomohly k identifikaci dalších ohrožených žen. Do projektu se podařilo zaregistrovat celkem 724 dívek, z nichž 110 se podařilo opětovně zařadit do rodin, 460 bylo poskytnuto potřebné vzdělání/školení.¹¹⁶ Nicméně během pobytu v ICC byly u některých dívek zjištěny případy sexuálních napadení ze strany mužských obyvatel center nebo jejich návštěvníků. Tato selhání by měly být v budoucích programech DDR řešeny oddělením center pro dívky a chlapce. Podle nových stanov by byly tvořeny speciální výjimky pro sourozence, kterým by byl povolen společný pobyt. Je otázkou, zda by přítomnost vojáka mužského pohlaví nebyla v rozporu s ochranou ostatních dívek nepříbuzenského vztahu.

5. 1. 6. Reintegrace

K integraci dětských vojáků v Sierra Leone pomohly, především po finanční a technologické stránce, USAID (*United States Agency for International Development*) a DCOF (*Displaced Children and Orphans Fund*). Ty během let svého působení v letech 1998 až 2002 identifikovaly několik důležitých oblastí v procesu integrace.

¹¹⁵ UNICEF (2005). *The Disarmament, demobilisation and reintegration of children associated with the fighting forces* (12. 2. 2014; http://www.unicef.org/wcaro/WCARO_SL_Pub_LesLearntChildSoldiers.pdf) p. 24-25.

¹¹⁶ UNICEF (2005). *The Impact of Conflict on Women and Girls in West and Central Africa and The Unicef Response* (18. 2. 2014; http://www.unicef.org/publications/files/Impact_final.pdf) p. 17.

Jak již bylo uvedeno, rozdíl mezi přijetím vojáka z CDF nebo RUF byl markantní a mnohé komunity byly slyšeny, že pokud se opět setkají se členem druhé skupiny, zabijí ho. Z tohoto důvodu byly v těchto komunitách vytvořeny senzibilizační sezení, při nichž velkou úlohu hráli především lokální náčelníci a místní autority. Získáním jejich náklonnosti se pracovníkům DDR otevřel přístup k příbuzným dítěte, náboženským vůdcům, učitelům a dalším lidem hrající důležitou roli v budoucím začlenění dítěte. Senzibilizace zpravidla probíhaly v podobě dvou denních workshopů. Při nich byli účastníci z místních komunit žádáni identifikovat místní problémy s návrhy na jejich řešení. Součástí byly také diskuze nad tématy odpuštění a přijetí. Dále byli místní požádáni, aby se vžili do rolí rebelů při plenění vesnic a při unášení dětí, které posléze nutili brát drogy a zabíjet. Na konci každého workshopu byla vytvořena komise místních tzv. „*Child Protection Committee*“¹¹⁷, jejímž úkolem bylo zorganizovat podobný workshop přímo ve své komunitě pro ostatní obyvatele. Tyto komise postupně po začlenění dítěte přejímaly odpovědnost za jeho pravidelné monitorování, které dříve probíhalo pracovníky NGO's.¹¹⁸

Ke zdůraznění přelomového okamžiku přechodu dítěte z vojenského do civilního života využívaly organizace tzv. „*tradičních očišťovacích ceremoniálů*“. S uskutečněním obřadů pomáhaly zpravidla lokálně působící NGO's, které zajistily potřebný materiál. Ceremoniály pak byly dále organizovány samotnými komunitami s ohledem na dodržení místní kultury a tradic. Proces DDR zde však nekončil. Jak již bylo dříve uvedeno, i po reintegraci vzniká potřeba, aby dítě bylo nadále monitorováno, a to až do té doby, kdy je jeho situace totožná se situací před jeho rekrutováním.

¹¹⁷ SEM (2012). In *Sierra Leone, Western Area Child Protection Committee plans for development* (18. 2. 2014: <http://www.sierraexpressmedia.com/archives/49498>).

¹¹⁸ Williamson, John (2006). The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone. *Intervention*, Vol. 4, No. 3, p. 185-2005.

5. 1. 7. Výsledky války

Odhaduje se, že během války zemřelo mezi 50 až 75 tisíci lidí a více než půl milionu obyvatel bylo nuceno k přesídlení.¹¹⁹ Dle vlády pouhých 7 300 obětí bylo oficiálně pohřbeno.¹²⁰ Aby bylo lidem znemožněno svobodně volit, byly členy RUF až 10 tisícům lidí, včetně malých dětí, usekány končetiny.¹²¹ Mezi léty 1991 až 2002 bylo 8 466 dětí oficiálně prohlášeno za pohřešované. Z toho polovinu tvořily dívky.¹²² Podle zpráv z roku 2013 se Sierra Leone postupně zvedá z válečné minulosti. Byly obnoveny domy a částečně i infrastruktura. Mentalita lidí postižených válkou se postupně také mění. Po válce již tak zůstaly jen stopy v podobě mnoha zmrzačených obyvatel.¹²³

¹¹⁹ UNICEF (2011). *The Role of Education in Peacebuilding: Case Study – Sierra Leone* (15. 2. 2014: http://www.unicef.org/infobycountry/files/EEPCT_Peacebuilding_CaseStudy_SierraLeone.pdf, p. 7)

¹²⁰ Journeyman Pictures (2012). Children of War - Sierra Leone - January 2000. *YouTube* (16. 2. 2014: <https://www.youtube.com/watch?v=0I7r1cS66oE>).

¹²¹ Griffiths, Sian (2013). Sierra Leone survivor loses hands, but not hope. *DW* (17. 2. 2014: <http://www.dw.de/sierra-leone-survivor-loses-hands-but-not-hope/a-16738082>).

¹²² Williamson, John (2006). The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone. *Intervention*, Vol. 4, No. 3, p. 185-2005.

¹²³ National Geographic (2012). *V Sierra Leone přestává být válečná minulost vidět. Zbídačená země se zvedá ze dna* (17. 2. 2014: <http://www.national-geographic.cz/detail/v-sierra-leone-prestava-byt-valecna-minulost-videt-zbidacena-zeme-se-zveda-ze-dna-20560/>).

5. 2. Demokratická republika Kongo

Demokratická republika Kongo (DRC) je druhým největším¹²⁴ a čtvrtým nejlidnatějším¹²⁵ státem Afriky. Roku 1885 se země stala lénem belgického krále Leopolda II, který zde za účelem zisku z kaučuku a slonoviny zahájil politiku vykořisťování. V reakci na porušování lidských práv byla Belgie roku 1908 pod mezinárodním nátlakem přinucena přijmout Kongo za svou kolonii. O padesát let později, roku 1960, získala DRC nezávislost. Od 60. až do 90. let byla země spojena s diktátorským režimem Mobutu Sese Seka, za jehož vlády došlo ke změně jména státu na Zair.

V souvislosti s ukončením genocidy v sousední Rwandě v 90. letech došlo k masové imigraci až jednoho milionu Hutuů přes konžské hranice. Ti se s Mobutovou podporou usídlili především ve východní části země, konkrétně v Severním a Jižním Kivu. Hutuové však byli přes hranice pronásledováni Tutsii pocházejících ze sousední Rwandy a Ugandy. V roce 1997 se Tutsiům podařilo dobýt hlavní město Kinshasu a sesadit diktátora Mobutu, který byl následně nahrazen Tutsii podporovaným prezidentem Kabilou. Tato událost mezi lety 1996 a 1997 vešla do dějin jako první konžská válka.¹²⁶

Nový prezident Kabila si brzy uvědomil sílu rwandských a ugandských okupantů ve východní části Konga a rozhodl se je po válce vykázat ze země. Jak Rwanda, tak Uganda se však proti nové nevděčné konžské politice postavily na odpor, který postupně eskaloval až k vypuknutí války. Na stranu Konga se brzy připojily i další africké státy, a to Burundi, Angola, Zimbabwe, Namibie, Súdán a Čad. Druhá válka, někdy nazývaná podle stejnojmenné knihy Gérarda Pruniera jako Africká světová válka (Africa's World War)¹²⁷, začala v Kongu roku 1998 a skončila 2003. Vedle etnických sporů hrál hlavní roli především boj

¹²⁴ Nations Online. *Political Map of the Democratic Republic of the Congo* (28. 2. 2014: http://www.nationsonline.org/oneworld/map/dr_congo_map2.htm).

¹²⁵ People in Need. *The Democratic Republic of the Congo* (28. 2. 2014: <http://www.clovekvtsni.cz/en/humanitary-aid/country/dr-congo>).

¹²⁶ History Word. *The Democratic Republic of Congo* (1. 3. 2014: <http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?historyid=ad34>).

¹²⁷ Prunier, Gérard (2009). *Africa's World War: Congo, the Rwandan Genocide, and the Making of a Continental Catastrophe* (New York: Oxford University Press).

o nerostné suroviny na území DRC.¹²⁸ Přestože válka oficiálně skončila roku 2003, ve východní části Konga (především v oblasti Ituri, Katanga, Severní a Jižní Kivu) se i nadále bojuje.¹²⁹

5.2.1. Program DDR

Plánování DDR probíhalo paralelně s vyjednáváním o mírových smlouvách od roku 2002. Finanční příspěvky putovaly především z rezerv Světové banky a z programu MDRP (tzv. „*Multicountry Demobilization and Reintegration Program*“). Kvůli absenci národního orgánu dohlížejícího na celonárodní odzbrojení, demobilizaci a reintegraci (tzv. program NPDDR)¹³⁰ se tohoto úkolu dočasně zhostila organizace UNICEF ve spolupráci s NGO's a s doposud nejrozsáhlejší a nejdražší misí OSN MONUSCO. Roku 2003 tento úkol převzala nově vytvořená instituce CONADER („*Commission Nationale de Désarmement, Démobilisation et Réinsertion*“), která měla za úkol dohlížet na zajištění programu pro téměř 150 tisíc dospělých vojáků a 30 tisíc dětí. Operační rámce pro DDR dětských vojáků v Kongu byl přijat roku 2004. Jeho realizace byla však uskutečněna až o dva roky později v roce 2006. Tento neúspěch byl přičítán především nedostatečné politické a vojenské vůli, vážným technickým problémům, potížím s řízením projektů, nedostatečnému financování a hlavně kvůli pokračujícím konfliktům ve východní části země.¹³¹

5. 2. 2. Kdo využívá dětské vojáky

Dle Global Report 2008 se na využívání dětských vojáků podílejí všechny strany konfliktu, včetně státních sil. Jejich počet je opravdu vysoký, proto si uvedeme jen několik z nich, jejichž působnost je nejviditelnější.

¹²⁸ Williams, Christopher (2013). *Explaining the Great War in Africa: How Conflict in the Congo Became a Continental Crisis* (1. 3.2014: <http://www.fletcherforum.org/wp-content/uploads/2013/05/Williams-37-2.pdf>) p. 86 – 90.

¹²⁹ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 106 -112.

¹³⁰ AECID. *Republic of the Congo: PNDDR, 2005 – 2008* (3. 3. 2014: <http://escolapau.uab.es/img/programas/desarme/mapa/congo08i.pdf>).

¹³¹ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 106 -112.

Roku 2006 poukázal pracovník MONUSCO na 26 rekrutovaných dětí do státní organizace FARDC („*The Armed Forces of the Democratic Republic of Congo*“). FARDC vznikla krátce po válce roku 2003 jako nástroj post-konfliktní rekonstrukce. Jejím cílem bylo sjednotit provládní ozbrojené jednotky roztroušené po celé zemi do jedné armády, která by sloužila k obraně státu.¹³² Přestože se jedná o státní instituci, roku 2007 bylo zaznamenáno až 7 tisíc dětských vojáků působících uvnitř FARDC.

V Severním Kivu byli dále identifikováni dětští vojáci také v ozbrojených složkách loajálních Laurentu Nkundovi, tutsijskému přívrženci rwandské vlády a bývalému důstojníkovi ozbrojené skupiny RCD-Goma. Nkunda a jeho jednotky Tutsiů CNDP (*The National Congress for the Defence of the People*) bojují proti sjednocení státní armády (tedy proti FARDC), FLDR, Mai Mai a dalším. Roku 2007 bylo odhadnuto, že se v Nkundových vojenských složkách pohybovalo mezi 300 až 500 dětskými vojáky. Ti byli rekrutováni především z uprchlických táborů ve Rwandě, kde v důsledku toho začala působit agenda UNHCR, která se ve spolupráci s místní vládou snažila zajistit větší bezpečnost těchto táborů.

Další jednotky využívající dětské vojáky jsou ozbrojené skupiny v oblasti Ituri. Spor mezi pastevcí a rolníky o využití půdy eskaloval roku 2004 a od té doby v této oblasti dochází k zabíjení, znásilňování, pálení majetku apod. Některé skupiny v minulosti přislíbily účast při provádění programu DDR. Kvůli jeho neustálému oddalování k jeho realizaci nakonec nedošlo.

Mezi roky 2006 a 2007 bylo zaznamenáno mnoho případů rekrutování dětí a znásilňování žen a dívek vojenskými skupinami Hutuů FLDR („*The Rwanda Democratic Forces for the Liberation of Rwanda*“). Stejně jako ostatní skupiny jsou členové FLDR stíháni pro válečné zločiny, jako jsou zločiny proti lidskosti a míru apod. Příkladem toho je záznam o znásilnění čtyřleté holčičky v Jižním Kivu z roku 2006.

¹³² Guy, Martin (2013). *Democratic Republic of Congo. Defence Web* (2. 3. 2014, http://www.defenceweb.co.za/index.php?option=com_content&view=article&id=30241:democratic-republic-of-congo&catid=119:african-militaries&Itemid=255).

Celkem 76 dětí bylo roku 2006 propuštěno z lokálních obranných skupin Mai Mai. Jedná se o bandity, původně provládní odštěpené jednotky, které jsou v současné době považovány za jedny z nejkrutějších. Po skončení války přešlo několik z nich do sjednocovacího procesu vedené FARDC. Zbylé odmítly účast jak na sjednocování, tak na programu DDR. Intenzita rekrutování opět stoupla roku 2007 a odhaduje se, že zde působí mezi 2 až 4 tisíci dětskými vojáky, kteří bojují společně po boku Nkundových mužů.¹³³

5. 2. 3. Statistiky

Pro provedení demobilizace dětských vojáků byly v DRC stanoveny čtyři projekty, a to projekty UNICEF, Belgický červený kříž, Save the Children UK a lokálně působících NGO's.¹³⁴ V květnu roku 2006 konžská národní komise pověřená vykonáváním a kontrolou DDR programu CONADER ohlásila, že do té doby došlo k demobilizaci 18 500 dětských vojáků, z toho pouhých 2 900 (kolem 15% z celkově odhadovaných 40%) tvořily dívky. V červenci toto číslo mírně stoupl na 19 tisíc a na konci roku bylo ohlášeno nad 30 tisíc demobilizovaných dětských vojáků.¹³⁵ Dle Final Report MDRP se jednalo přesně o 30 112 dětí.¹³⁶ S poněkud odlišnými statistikami přišla mezinárodní organizace DAI. Ta ve své zprávě uvádí, že v březnu roku 2007 proběhla demobilizace u 20 291 dětí. Podrobněji svá zaznamenaná data uvádí v tabulce:¹³⁷

Děti v demobilizaci	Děti, jež byly reunifikovány	Děti v reintegraci	Děti, jež dokončily program	Procento z celkového počtu zaměřených	Dívky	Samo-demobilizované děti
21 827	17 305	12 511	604	2,9% z 20 291	3 538	2 336

¹³³ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 106 -112.

¹³⁴ Scanteam (2010). *Multi-country Demobilization and Reintegration Program: End of Program Evaluation. Final Report* (5. 3. 2014, http://www.mdrp.org/PDFs/MDRP_ReportFinalScanteam.pdf) p. 33.

¹³⁵ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 106-112.

¹³⁶ Scanteam (2010). *Multi-country Demobilization and Reintegration Program: End of Program Evaluation. Final Report* (5. 3. 2014, http://www.mdrp.org/PDFs/MDRP_ReportFinalScanteam.pdf) p. 33.

¹³⁷ DAI (2007). *Independent Evaluation of Special Projects for Child Soldiers in the Democratic Republic of Congo: Final Report* (5. 3. 2014: <http://www.crin.org/docs/Congo%20child%20D%20and%20R%20evaluation.pdf>) p. 15.

Podle dalších odhadů roku 2006 opustilo ozbrojené složky bez oficiální demobilizace 11 tisíc dětí¹³⁸ a dle zpráv Amnesty International dalších 11 tisíc nadále zůstalo v ozbrojených složkách.¹³⁹ Co se týče DDR programu u dospělých, z čísla 130 tisíc došlo k demobilizaci celkem 102 014 vojáků. Po Burundi se jedná o druhou nejmenší úspěšnost (Burundi 40%, DRC 68%).¹⁴⁰

Je nutné si uvědomit, že situace v zemi je velmi nepřehledná a každým dnem dochází k novým změnám v souvislosti s rekrutováním a s demobilizováním nových a nových bojovníků. Monitorování probíhajícího konfliktu a neustálé aktualizování informací o počtu vojáků je takřka nemožné. Proto je potřeba, aby výše uvedené statistiky byly brány s určitým nadhledem a sloužily především k přibližné orientaci.

5. 2. 4. Příčiny neúspěšnosti

Faktorů neúspěšnosti při provádění DDR v Kongu je velmi mnoho. Vedle zmíněných překážek, které komplikovaly a oddalovaly samotný proces, bylo během jeho realizace provedeno mnoho chyb a nedostatečných opatření vedoucích k jeho celkové neúspěšnosti. Dle informací z Global Reportu 2008 za to velkou část viny nese program CONADER. Jeho nedostatečné zajištění monitoringu a absence informací, pomalá akceschopnost a neefektivní přerozdělování financí plus další problémy vedly ke dvouročnímu zpoždění programů a jejich následnému selhání. Kritizováno bylo také umístění rehabilitačních center určených pro demobilizaci, které byly navzdory výskytu dětských vojáků v okolí vesnic vystaveny ve městech.¹⁴¹ Problémy se také objevily v souvislosti s nedostatečně vyškoleným personálem rehabilitačních center.¹⁴² Co se reintegrace týče, byly v Kongu zaznamenány nedostatečné

¹³⁸ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 106 -112.

¹³⁹ Amnesty International (2006). *Democratic Republic of Congo (DRC): Child Soldiers Abandoned* (1. 3. 2014: <http://amnesty.org/en/library/info/AFR62/019/2006/en>).

¹⁴⁰ Kölln, André (2011). DDR in the Democratic Republic of Congo: Overview. *Peace Direct* (4. 3. 2014, <http://www.peacedirect.org/wp-content/uploads/DDR-in-the-DRC-by-Andre-Kolln.pdf>) p. 9.

¹⁴¹ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 109-110.

¹⁴² AECID. *Republic of the Congo: PNDDR, 2005 – 2008* (3. 3. 2014, <http://escolapau.uab.es/img/programas/desarme/mapa/congo08i.pdf>).

spolupráce s místními komunitami. Přestože byly opakovaně zaznamenávány důkazy o sexuálním zneužívání dívek, komplexní zdravotní, psychologická a sociální pomoc byla minimální. Kvůli absenci senzibilizačních a mediačních sezení byly tyto dívky rodinami často odmítány pro jejich předchozí sexuální aktivitu.¹⁴³

5. 2. 5. Důsledky a pokračování konfliktu

V minulosti byla DRC označována za zemi s nejnižším příjmem na jednoho obyvatele. Ačkoliv od skončení války došlo v souvislosti s přítomností mezinárodních aktérů k ekonomickému pokroku¹⁴⁴, chudoba a nedostatečný přístup k sociálním službám je stále velmi markantní¹⁴⁵. Situace na východě země se navíc stále zhoršuje, což má za následek i pokračující rekrutování dětí. Přestože program DDR stále probíhá, jeho úspěšnost je v porovnání s eskalujícím náběrem ve značné nerovnováze. Roku 2013 vyzvala mise MONUSCO všechny zúčastněné strany k pomoci zastavit další rekrutování. Podle monitoringu proběhlo jen v oblasti Severního Kivu mezi lednem 2012 a srpnem 2013 k náboru dalšího 1 tisíce dětí.¹⁴⁶ Dle dalších informací bojovalo v této oblasti roku 2013 ve více než 27 skupinách na 2 tisíce dětských vojáků.¹⁴⁷ Pokud nedojde k ukončení konfliktu na východě země, situace s rekrutováním a demobilizováním bude i nadále začarovaným kruhem. Velkým problémem představuje i vysoká míra beztrestnosti, která „legitimuje“ eskalaci vražd, znásilňování, mrzačení a v neposledním příkladě i porušování dětských práv v důsledku rekrutování.¹⁴⁸

¹⁴³ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 106 -112.

¹⁴⁴ African Economic Outlook. *Congo, Democratic Republic* (4. 3. 2014, <http://www.africaneconomicoutlook.org/en/countries/central-africa/congo-democratic-republic/>).

¹⁴⁵ UNICEF (2013) *At a Glance: Congo* (5. 3. 2014, http://www.unicef.org/infobycountry/congo_2686.html).

¹⁴⁶ UN News Centre (2013). *Child recruitment remains 'endemic' in DR Congo, UN says in new report* (5. 3. 2014: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=46330#UxbpueN5OSp>).

¹⁴⁷ Kakala, Taylor Toeka (2013). *DR Congo Armed Groups Increase Child Recruitment*. *IPS* (5. 3. 2014, <http://www.ipsnews.net/2013/08/dr-congo-armed-groups-increase-child-recruitment/>).

¹⁴⁸ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain) p. 106 -112.

6. Závěr

I přes viditelný pokrok je problematika dětských vojáků v dnešní společnosti poměrně přehlíženým tématem a děti jsou i nadále ve velké části případů z post-konfliktní rekonstrukce vynechávány. Jak již bylo dříve řečeno, tento problém je často spojen s nevýstižnou definicí dětského vojáka, pod kterou se skrývají vedle aktivního bojovníka i další pozice, které však k programům DDR většinou přístup nemají. Nosiči zbraní, kuchaři, sluhové, špioni a dívky jako sexuální otrokyně vojáků jsou po skončení konfliktu vrženi zpět do civilního prostředí bez jakékoliv zdravotní, psychické nebo finanční pomoci. Při provádění poválečného obnovení bychom však měli mít na paměti, že to jsou právě děti, které představují budoucí pracovní sílu a od jejich dětství se bude dále odvíjet i ekonomická situace a konkurenceschopnost dané země.

Tato práce byla věnována problematice dětských vojáků v post-konfliktní rekonstrukci. Abychom daný problém pochopili z širokého měřítko, byly do práce včleněny i kapitoly zabývající se nejen samotnými programy DDR a jejich využití v praxi, ale byly zmíněny i doposud přijaté dokumenty pro ochranu dětí využívaných v konfliktech. Připomeňme si například Úmluvu o právech dítěte, která rozeznává dítě jako osobu mladší 18 let, na kterou později navázal Opční protokol zakazující rekrutování osob mladších tohoto věku. Došli jsme k závěru, že přijetím těchto mezinárodních úmluv sice došlo k určitému zlepšení v otázce využívání dětí v ozbrojených konfliktech, stále však existují ozbrojené skupiny, které tyto mezinárodní závazky porušují. Také jsme se zaměřili na některé aktéry, kteří v této oblasti působí. Blíže jsme se podívali na OSN a její peacekeepingové mise, které nesou mandát na provádění DDR programů. Podrobněji jsme se zaměřili na UNICEF a Child Soldiers International, které přispívají ke zlepšení situace prostřednictvím reportů a zpráv, ve kterých shromažďují zkušenosti z terénu a upozorňují na nedostatky programů.

V poslední kapitole teoretické části proběhla analýza standardů DDR programů, kde byly zkoumány jednotlivé fáze odzbrojení, demobilizace

a reintegrace. Zjistili jsme, že první dva procesy (odzbrojování a demobilizace) by měly probíhat v ad hoc vytvořených centrech, která jsou vybudována zvlášť pro děti a zvlášť pro dospělé. Dále jsme detailněji popsali proces odevzdávání zbraní a obtížnosti, které při něm mohou nastat. Zmínili jsme některé problémy při demobilizaci objevující se především při počátečních rozhovorech, při poskytování psychologické a fyzické péče, při zajišťování vzdělávacích a školicích kurzů a při předávání finančních balíčků. Stejně tak jsme uvedli (dle standardů) doporučenou délku v rehabilitačních centrech, jejíž překročení může mít neblahé dopady na reintegraci dítěte do společnosti. Při začleňování dítěte do civilního života jsme zmínili důležitou roli senzibilizačních a mediačních sezení s komunitami a rodinami. Během celé práce jsme také zdůrazňovali, že pro dosažení vysoké míry úspěšnosti je spolupráce jednotlivých aktérů nanejvýš důležitá. Stejně tak byl kladen důraz na to, aby DDR programy byly do budoucna zpřístupněny všem dětským vojákům bez ohledu na jejich roli v konfliktu. Nyní se na základě získaných informací můžeme pokusit o zhodnocení programu DDR v Sierra Leoně a Kongu a odpovědět na výzkumné otázky, do jaké míry byly procesy v Sierra Leoně a Kongu totožné s danými standardy a v čem se naopak od nich lišily.

Je jisté, že standardům DDR se podobal více program aplikovaný v Sierra Leone. Jeho poměrný úspěch je bezpochyby spojen s ukončeným konfliktem a „snazší“ aplikací programu DDR. Během organizování a provádění programů byly splněny základní požadavky, jako např. oddělení center pro děti a dospělé, zajištění počátečních rozhovorů, přítomnost zdravotní, psychologické i sociální pomoci, poskytnutí náhradního vzdělání či vyučení se, přičemž jednotlivá řemesla byla vybírána v souladu s ekonomickou situací oblasti tak, aby mělo dítě po vyučení se vysokou míru uplatnění. Během senzibilizačních sezení docházelo k vytváření workshopů s cílem probudit v lidech porozumění a důvěru k reintegrovaným dětem, které dříve působily jako dětské vojáci. Důkazem o úspěšném programu je 98 % demobilizovaných dětí, které se vrátily ke svým příbuzným či byly umístěny do pěstounských rodin. I přesto byly zaznamenány některé nedostatky, kterým je třeba se v budoucnu vyvarovat. Jedním z nich byla

i již zmíněná zkouška zbraní v procesu odzbrojování, kdy dítě mělo prokázat svou obeznámenost s jejím zacházením. V důsledku toho došlo k vyloučení mnoha dětských vojáků z DDR. Dalším problémem byly často měněné předpisy a vážnoucí spolupráce mezi personálem center a pracovníky hledající pozůstalé členy rodiny. Došlo tak k prodlužování pobytu dítěte v centrech, čímž rostlo riziko problematičtějšího začlenění do společnosti. Pokud bychom se tedy měli pokusit odpovědět na výzkumnou otázku, program DDR v Sierra Leoně byl do vysoké míry podobný stanoveným standardům, což také potvrdilo oněch úspěšných 98 % reintegrovaných dětí. Stále však musíme brát zřetel na zbývající počet dětských vojáků, kterým byl vstup do DDR odepřen a také na ty, kteří se mu záměrně vyhnuli (především dívky).

Oproti tomu situace v DRC je mnohem problematičtější, neboť konflikt ve východní části zemi nadále pokračuje. Provádění programů DDR je o to složitější, že se aktéři musí vypořádávat s obtížným přístupem do nebezpečných oblastí, kde jsou dětské vojáky využíváni. Situace v zemi je velmi nepřehledná a neustále se mění, proto neexistují přesné záznamy o aktuálním počtu dětských vojáků. Přestože mezinárodní i lokální aktéři vyvíjejí značné úsilí k zastavení využívání dětí v konfliktech, jeví se tyto snahy jako začarovaný kruh, neboť za každého demobilizovaného vojáka může být ve stejném okamžiku rekrutováno několik dalších. Ačkoliv válka oficiálně skončila roku 2003, realizace programu DDR byla uskutečněna až roku 2006. Jak již bylo uvedeno, toto zpoždění bylo z velké části zapříčiněno nedostatečnou politickou a vojenskou vůlí, technickými problémy, potížemi s řízením projektů, nedostatečným financováním apod. Není tedy jisté, kolika dětem měl být přístup k programům umožněn, řada z nich se po skončení konfliktu musela s tíživou životní situací vypořádat sama a pozdější program odmítla. Při samotném provádění programu, za který byl odpovědný program CONADER, došlo k nevhodnému rozmístění center, které byly na místo venkova, kde se nejčastěji dětské vojáky vyskytovali, vybudovány uvnitř velkých měst. Dle Global Report se jevila práce CONADERU jako pomalá a neefektivní. Program byl také velmi často spojován s korupcí. Jako další problémy byly uvedeny nedostatečně

vyškolený personál uvnitř rehabilitačních center, nízká míra spolupráce mezi aktéry, absence senzibilizačních a mediačních sezení, apod.

V případě porovnávání programů DDR v Sierra Leone a Kongu je nutné brát ohled na to, že zde dochází k porovnání aplikovaných programů po skončení války a během probíhajícího konfliktu. Pokud bychom se měli snažit odpovědět na výzkumnou otázku, do jaké míry byl program v Kongu podobný se standardy, odpověď by byla poměrně nejednoznačná a je nutné ji hledat v komplexnějším měřítku. Opět odkážme na Masimo Fussata a jeho pět důležitých kritérií, které musí být splněny před realizací DDR. Jednalo se o zajištění bezpečného prostředí, účast všech zneprátených stran, existence mírových smluv, spolupráce a dostatečné finanční zajištění. První podmínku o bezpečném prostředí Kongo nespĺňuje, mírové smlouvy v konfliktu ve východní části Konga zatím nebyly podepsány, spolupráce ani společná účast všech zneprátených stran v post-konfliktní rekonstrukci také neproběhla a jak již bylo zmíněno, finanční pomoc v poměru s rozsáhlým množstvím problematik Konga byla nedostatečná. Pokud tedy zkusíme přeci jen odpovědět na danou otázku, leč poněkud vyhýbavým způsobem, nízká míra totožnosti programu v Kongu se standardy a celkový neúspěch souvisí s pokračujícím konfliktem a s doposud nesplněnými stavebními kameny v podobě pěti kritérií.

Dětští vojáci jsou v dnešní době chápáni jako jeden z globálních problémů, kterému je postupně věnováno čím dál více pozornosti. Tento zájem by však měl směřovat vedle chlapců také dětským vojákům dívčího pohlaví, neboť jejich životní situace je nepředstavitelně obtížná. Dívky jsou v konfliktech využívány především jako sexuální otrokyně. Velká část z nich v důsledku toho otěhotní. Po skončení konfliktu jsou z DDR programů pro svou nevojenskou činnost vyřazeny, nebo se mu záměrně vyhýbají, neboť si uvědomují, že s identifikací dětského vojáka jim může hrozit sociální vyloučení. Jak v programu v Sierra Leoně, tak v Kongu byly zaznamenány informace o tom, že byly dívky z DDR vynechávány. Každá budoucí pomoc by tak měla být poskytována bez ohledu na pohlaví či pozici v ozbrojené jednotce.

Je jisté, že některým konfliktů ve vypuknutí nelze zabránit, lze však stanovit prevence proti rekrutování dětí, a tak snížit počet těch nejzranitelnějších obětí každé války.

7. Použité zdroje:

7. 1. Internetové zdroje

AECID. *Republic of the Congo: PNDDR, 2005 – 2008* (3. 3. 2014: <http://escolapau.uab.es/img/programas/desarme/mapa/congo08i.pdf>).

African Economic Outlook. *Congo, Democratic Republic* (4. 3. 2014: <http://www.africaneconomicoutlook.org/en/countries/central-africa/congo-democratic-republic/>).

Africa Region Working Paper Series. No. 23. (15. 2. 2014: <http://www.worldbank.org/afr/wps/wp23.pdf>).

Amnesty International. *Children And Human Rights* (8. 2. 2014: <http://www.amnesty.org/en/children>).

Amnesty International (2006). *Democratic Republic of Congo (DRC): Child Soldiers Abandoned* (1. 3. 2014: <http://amnesty.org/en/library/info/AFR62/019/2006/en>).

BBC (2013). *Sierra Leone profile* (13. 2. 2014: <http://www.bbc.com/news/world-africa-14094194>).

Bellamy, Carol. Children are war's greatest victims. *OECD Observer* (8. 2. 2014: http://www.oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/701/Children_are_wars_greatest_victims.html).

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, Unicef (2003). *Guide to the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict*. (8. 2. 2014: http://www.unicef.org/publications/files/option_protocol_conflict.pdf).

DAI (2007). *Independent Evaluation of Special Projects for Child Soldiers in the Democratic Republic of Congo: Final Report* (5. 3. 2014: <http://www.crin.org/docs/Congo%20child%20D%20and%20R%20evaluation.pdf>).

Dempsey, Gary T. (1998). Reasonable Doubt: The Case against the Proposed International Criminal Court. *Cato Policy Analysis*. No 311. p. 3 -12(26. 12. 2013: <http://www.cato.org/sites/cato.org/files/pubs/pdf/pa-311.pdf>).

UNDPO (1999). *Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants in a Peacekeeping Environment: Principles And Guidelines* (14.2 2014: <http://sjry.unaudit.org.cn/UploadFile/NewFile/200862223055942.pdf>).

Crimi, Frank (2012). Al-Qaeda's Child Soldiers. *Frontpage Mag* (2. 2. 2014: <http://www.frontpagemag.com/2012/frank-crimi/al-qaedas-child-soldiers/>).

Fussato, Masimo (2003). *Disarmament, Demobilization , and Reintegration of Ex-Combatans* (11. 2. 2014: <http://www.beyondintractability.org/essay/demobilization>).

Gisesa, Nyambega (2012). Inside the mind of a cannibal. *Africa Review* (15. 2. 2014: <http://www.africareview.com/Special-Reports/Inside-the-mind-of-a-cannibal/-/979182/1421754/-/neq486z/-/index.html>).

Griffiths, Sian (2013). Sierra Leone survivor loses hands, but not hope. *DW* (17. 2. 2014: <http://www.dw.de/sierra-leone-survivor-loses-hands-but-not-hope/a-16738082>).

Guy, Martin (2013). *Democratic Republic of Congo*. *Defence Web* (2. 3. 2014: http://www.defenceweb.co.za/index.php?option=com_content&view=article&id=30241:democratic-republic-of-congo&catid=119:african-militaries&Itemid=255).

History Word. *The Democratic Republic of Congo* (1. 3. 2014: <http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?historyid=ad34>).

Human Rights Watch. *Child Soldiers* (8. 2. 2014: <http://www.hrw.org/topic/childrens-rights/child-soldiers>).

Child Soldiers International. *Our History* (12. 1. 2014: http://www.child-soldiers.org/our_history.php).

Child Soldiers International. *We are Child Soldiers International* (12. 1. 2014: <http://www.child-soldiers.org/index.php>).

ICC. *About the Court* (27. 12. 2013: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/about%20the%20court/Pages/about%20the%20court.aspx).

ICRC. *Children* (8. 2. 2014: <http://www.icrc.org/eng/war-and-law/protected-persons/children/>).

ICRC (1977). *Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977* (28. 12. 2013: <http://www.icrc.org/ihl/INTRO/470>).

ICRC (1977). *Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), 8 June 1977* (28. 12. 2013: <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/ART/475-760002?OpenDocument>).

ICRC. *1949 Conventions and Additional Protocols, and their Commentaries* (22. 12: 2013: <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/vwTreaties1949.xsp>).

ILHR (2001). *League Reports* (14. 2, 2014: <http://www.ilhr.org/ilhr/reports/killerbills/afrc.html>).

Kakala, Taylor Toeka (2013). DR Congo Armed Groups Increase Child Recruitment. *IPS* (5. 3. 2014: <http://www.ipsnews.net/2013/08/dr-congo-armed-groups-increase-child-recruitment/>).

Kinderhilfe. *Victim and Perpetrator in one* (22. 12. 2013: <http://en.kindernothilfe.org/Rubrik/Topics/Child+Soldiers/Facts+and+figures.html>).

Kölln, André (2011). DDR in the Democratic Republic of Congo: Overview. *Peace Direct* (4. 3. 2014: <http://www.peacedirect.org/wp-content/uploads/DDR-in-the-DRC-by-Andre-Kolln.pdf>) p. 9.

Kuper, J. (2000). Children in ArmedConflicts: The Law and its Uses. *Development*, 43(1), 32-39.

Lysanne Rivard (2010). Child Soldiers and Disarmament, Demobilization and Reintegration Programs: The Universalism of Children's rights vs. Cultural Relativism Debate. *The Journal of Humanitarian Assistance* (12. 12. 2013: <http://sites.tufts.edu/jha/archives/category/lysanne-rivard>).

National Geographic (2012). *V Sierra Leone přestává být válečná minulost vidět. Zbídačená země se zvedá ze dna* (17. 2. 2014: <http://www.national-geographic.cz/detail/v-sierra-leone-prestava-byt-valecna-minulost-videt-zbidacena-zeme-se-zveda-ze-dna-20560/>).

Nations Online. *Political Map of the Democratic Republic of the Congo* (28. 2. 2014: http://www.nationsonline.org/oneworld/map/dr_congo_map2.htm).

People in Need. *The Democratic Republic of the Congo* (28. 2. 2014: <http://www.clovekvtisni.cz/en/humanitary-aid/country/dr-congo>).

Plattner, Denise (1984). Protection of Children in International Humanitarian Law. *International Review of the Red Cross*, 240 (18. 12. 2013: <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jmat.htm>).

POTI (2007). *Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR): Principles of Intervention and Management in Peacekeeping Operations* (16. 3. 2014: http://cdn.peaceopstraining.org/course_promos/ddr/ddr_english.pdf), p. vi.

Prunier, Gérard (2009). *Africa's World War: Congo, the Rwandan Genocide, and the Making of a Continental Catastrophe* (New York: Oxford University Press).

Rivald, Lysanne (2010). Child Soldiers and Disarmament, Demobilization and Reintegration Programs: The Universalism of Children's Rights vs. Cultural Relativism

Debate. *The Journal of Humanitarian Assistance* (14. 2. 2014: <http://sites.tufts.edu/jha/archives/772>).

Rosen, D. (2007). Child Soldiers, International Humanitarian Law, and the Globalization of Childhood. *American Anthropologist*, 109(2), 296-306.

Save the Children. *Sudan* (8. 2. 2014: <http://www.savethechildren.org/site/c.8rKLIXMGIpI4E/b.6150471/>).

Scanteam (2010). *Multi-country Demobilization and Reintegration Program: End of Program Evaluation. Final Report* (5. 3. 2014, http://www.mdrp.org/PDFs/MDRP_ReportFinalScanteam.pdf)

SCSL. *What is the Special Court for Sierra Leone?*(22. 12. 2013: <http://www.scs-sl.org/>).

SEM (2012). *In Sierra Leone, Western Area Child Protection Committee plans for development* (18. 2. 2014: <http://www.sierraexpressmedia.com/archives/49498>).

The British Empire. *Sierra Leone* (15. 2. 2014: <http://www.britishempire.co.uk/maproom/sierraleone.htm>)

UNDDR (2006). *Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards* (16. 3. 2014: http://pksoi.army.mil/doctrine_concepts/documents/UN%20Guidelines/IDDRS.pdf).

UNICEF. *Factsheet: Child Soldiers* (24. 1. 2014: <http://www.unicef.org/emerg/files/childsoldiers.pdf>).

UNICEF (2013) *At a Glance: Congo* (5. 3. 2014: http://www.unicef.org/infobycountry/congo_2686.html).

UNICEF (2011). *Child recruitment by armed forces or Armed Groups* (12. 10. 2013: http://www.unicef.org/protection/57929_58007.html).

UNICEF (2011). *The Role of Education in Peacebuilding: Case Study – Sierra Leone* (15. 2. 2014: http://www.unicef.org/infobycountry/files/EEPCT_Peacebuilding_CaseStudy_SierraLeone.pdf).

UNICEF (2007). *Paris principles and Paris commitments* (21.12 2013: http://www.unicef.org/protection/57929_58012.html).

UNICEF (2005). *The Disarmament, demobilisation and reintegration of children associated with the fighting forces* (12. 2. 2014: http://www.unicef.org/wcaro/WCARO_SL_Pub_LesLearntChildSoldiers.pdf).

UNICEF (2005). *The Impact of Conflict on Women and Girls in West and Central Africa and The Unicef Response* (18. 2. 2014: http://www.unicef.org/publications/files/Impact_final.pdf, p. 17).

UNICEF(2004). *Truth and Reconciliation Commission Report for the Children of Sierra Leone* (12. 2. 2014: <http://www.unicef.org/infobycountry/files/TRCCF9SeptFINAL.pdf>, p. 8-9.)

UNICEF (2003). *Peace process falters for child soldiers of Sierra Leone* (17. 2. 2014: http://www.unicef.org/media/media_12200.html).

UNICEF (1997). *Cape Town Principles and Best Practices* (22. 12. 2013: [http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles\(1\).pdf](http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles(1).pdf)).

United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Centre (2005) *What is DDR?* (12. 2. 2014: http://www.unddr.org/what-is-ddr/introduction_1.aspx).

United Nations Human Rights. *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict* (1. 11. 2013: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRC.aspx>).

United Nations: Children and Armed Conflict. *Child recruitment* (12. 10. 2013: <http://childrenandarmedconflict.un.org/effects-of-conflict/the-most-grave-violations/child-soldiers/>).

United Nations Office of the Special Representative of Secretary General for Children and Armed Conflict. *Our Work* (2. 2. 2014: <http://childrenandarmedconflict.un.org/our-work/>).

United Nations. *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict* (1. 11. 2013: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRC.aspx>).

United Nations. *Paris Principles* (26. 12. 2013: <http://childrenandarmedconflict.un.org/our-work/paris-principles/>).

United Nations Peacekeeping. *Children in Conflict* (8. 2. 2014: <http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/children/index.shtml>).

United Nations Peacekeeping. *What is peacekeeping?* (8. 2. 2014: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/peacekeeping.shtml>)

United Nations (2010). *DDR in peace operations a retrospective* (3. 2. 2014: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/DDR_retrospective.pdf).

United Nations (2010). *DDR in peace operations a retrospective* (3. 11. 2013: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/DDR_retrospective.pdf).

United Nations (2007). *Principles and guidelines on children associated with armed forces or armed Groups* (26. 12. 2013: http://childrenandarmedconflict.un.org/publications/ParisPrinciples_EN.pdf).

United Nations (2005). *2005 World Summit* (2.2 2014: http://www.un.org/ga/59/hl60_plenarymeeting.html).

United Nations (2004). Resolution 1539. *Watchlist* (2. 2. 2014: <http://watchlist.org/wordpress/wp-content/uploads/Resolution-1539.pdf>).

United Nations (2000). *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict* (22. 12. 2013: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRC.aspx>).

United Nations (2000). *Sierra Leone - UNOMSIL Background* (14. 2. 2014: <http://www.un.org/Depts/UNDPO/Missions/unomsil/UnomsilB.htm>).

United Nations (1989). *Convention on the Rights of the Child* (27. 12. 2013: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en).

UN News Centre (2013). *Child recruitment remains 'endemic' in DR Congo, UN says in new report* (5. 3.2014: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=46330#.UxbpueN5OSp>).

Verhey, Beth (2001). *Child soldiers: Preventing, Demobilizing and Reintegrating* (15. 2. 2014: <http://www.worldbank.org/afr/wps/wp23.pdf>).

Williams, Christopher (2013). *Explaining the Great War in Africa: How Conflict in the Congo Became a Continental Crisis* (1. 3.2014: <http://www.fletcherforum.org/wp-content/uploads/2013/05/Williams-37-2.pdf>).

Williamson, John (2006). *The disarmament, demobilization and reintegration of child soldiers: social and psychological transformation in Sierra Leone* (16. 2. 2014: <http://www.ourmediaourselves.com/archives/43pdf/williamson.pdf>).

7. 2. Knižní zdroje:

Besh, Ishmael (2007). *A long way gone* (New York: Sarah Crichton Books).

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Global Report 2008* (London: Bell and Bain).

7. 3. Zdroje ve formě videí:

Journeyman Pictures (2012). Children of War - Sierra Leone - January 2000. *YouTube* (16. 2. 2014: <https://www.youtube.com/watch?v=0I7r1cS66oE>).

The Independent (2012). Watch Unicef negotiate the release of a child soldier. *youtube.cz* (24. 1. 2014: <https://www.youtube.com/watch?v=nBbanMr2OaE>).

UNICEF (2007). UNICEF: Ambassador Ishmael Beah on child soldiering. *youtube.cz* (24. 1. 2014: <https://www.youtube.com/watch?v=KmpOA9RKfVU>).

7. 4. Obrázkové zdroje:

Lonely Planet. *Map of Democratic Republic of Congo* (24.3. 2014: <http://www.lonelyplanet.com/maps/africa/democratic-republic-of-congo/>).

Mapas y Fotos.com. *Áfrika: Sierra Leone* (24. 3. 2014: <http://mapasyfotos.com/africa.htm>).

8. Resumé

In the world there are such places where children are forcibly separated from their families and thrown into a cruel world of a war. They are called child soldiers. Besides active combatants these children served as spies, carriers, cooks, servants, girls are usually sexually abused by other adult combatants. Face to face with death they are forced to fight and kill to save their own lives. A weapon is usually the only guarantee of protection which remained to them.

This bachelor thesis is focused on child soldiers in post-conflict reconstruction. For their protection and re-integration into their childhood so called DDR program was established which helped these war afflicted children to live peaceful lives again. This program consists of three main phases – disarmament, demobilization and reintegration. To each one of them a part of this thesis was dedicated and each was carefully described. This thesis is divided into two main chapters. The first one deals with this DDR program, children law and documents accepted in past. The second part is dedicated to a case study which is represented by two African countries – Sierra Leone and Democratic Republic of Congo. The main goal was to describe run of DDR program in those countries and compare it with the universal DDR guidelines.

This case study shows how great impact has an ongoing conflict on implementing DDR. In contrast to DRC the process in Sierra Leone was considered to be one of the most successful (although we still have to remain aware there were some obstacles which are needed to be avoided in the future). In contrast to Sierra Leone the DDR in DRC is very problematic because of ongoing conflict which brings many victims. These days we witness that international care can bring improvement and hope into the lives of these child soldiers. Many of them have been reunified with their families (or foster parents). Unfortunately these are just a few of hundreds of thousands children who still fight.

9. Přílohy

9.1. Přílohy 1

Mapa poukazující Sierru Leone a její sousedící státy

(Mapas y Fotos.com)

9.2. Přílohy 2

Mapa poukazující na hranice DRC a jeho sousedící státy

(lonely planet)